

RĪGAS TEHNISKĀ UNIVERSITĀTE

**ARHITEKTŪRAS UN PILSĒTPLĀNOŠANAS FAKULTĀTE
ARHITEKTŪRAS UN PILSĒTPLĀNOŠANAS KATEDRA**

ILZE RUKMANE-POČA

Doktora studiju programmas „Arhitektūra” doktorante

MĀKSLU SINTĒZE LATVIJAS ARHITEKTŪRĀ

Disertācijas kopsavilkums

Zinātniskais vadītājs
Dr. habil. arch., prof.
JĀNIS KRASTIŅŠ

RTU Izdevniecība
Rīga 2015

Rukmane-Poča, I. Mākslu sintēze Latvijas arhitektūrā.
Disertācijas kopsavilkums. — Rīga: RTU, 2015. — 69 lpp.

Iespiests saskaņā ar APF Arhitektūras vēstures un
teorijas katedras 2015. gada 10. aprīļa lēmumu,
protokols Nr. 21012-1/1.

Šis darbs izstrādāts ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu projektā
„Atbalsts RTU doktora studiju īstenošanai”.

ISBN 978-9934-10-710-8

**PROMOCIJAS DARBS IZVIRZĪTS
ARHITEKTŪRAS DOKTORA GRĀDA IEGŪŠANAI
RĪGAS TEHNISKAJĀ UNIVERSITĀTĒ**

Promocijas darbs arhitektūras doktora grāda iegūšanai tiek publiski aizstāvēts 2015. gada 15. jūnijā plkst. 14.00, Rīgas Tehniskās universitātes Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultātē, Āzenes ielā 18.

OFICIĀLIE RECENZENTI

Kuldīgas novada pašvaldības Būvniecības nodaļas vadītāja
Dr. arch. Jana Jākobsone

Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas vadītājs
Dr. arch. Juris Dambis

Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas Arhitektūras daļas vadītājs
Dr. arch. Jānis Zilgalvis

APSTIPRINĀJUMS

Apstiprinu, ka esmu izstrādājusi doto promocijas darbu, kas iesniegts izskatīšanai Rīgas Tehniskajā universitātē arhitektūras doktora grāda iegūšanai. Promocijas darbs nav iesniegts nevienā citā universitātē zinātniskā grāda iegūšanai.

Ilze Rukmane-Poča
Datums: 21.05.2015.

Promocijas darbs ir uzrakstīts latviešu valodā, satur ievadu, 3 nodaļas, secinājumus, 6 pielikumus, literatūras sarakstu, 333 zīmējumus un ilustrācijas, kopā 255 lappuses. Literatūras sarakstā ir 421 nosaukumi.

DARBA VISPĀRĒJS RAKSTUROJUMS

Tēmas aktualitāte

Arhitektūra tāpat kā sabiedrība atrodas nemitīgu pārmaiņu procesā. Sabiedriskā doma mainās, un arhitektūra transformējas tai līdzī. Savukārt inovācija arhitektūrā ir zinātnisks un māksliniecisks devums, ko arhitekts sniedz sabiedrības attīstībai. Tas ir bezgalīgs mijiedarbības process.

Katra nākamā paaudze kritiski vērtē savu priekšgājēju veikumu. Mūsdienās, pateicoties pasaules globalizācijai un digitālo sakaru ātrumam, vairs nav jāgaida vairāki gadu desmiti, lai izdarītu secinājumus un izteiktu vērtējumu par mākslas un arhitektūras attīstības procesiem. Tāpēc, lai labāk izprastu arhitektūras šā brīža pozīcijas un potenciālo attīstības virzienu, kā arī sabiedrības attieksmi pret mūsdienu arhitektūru, ir jāizvērtē laikmetīgās arhitektūras piensums pasaules kultūras telpā.

Mainoties sabiedrības attieksmei un prasībām pret vidi, mainās arhitektūra kopumā. Tā kā 21. gadsimta jaunās tehnoloģijas un trīsdimensionālā projektēšana paver nebijušas iespējas mākslu sintēzē, arhitektūra pati attīstās kā vizuāla māksla ar plašu dažādu formveides paņēmienu klāstu. Veidojas jaunas arhitektūras stilistiskās izteiksmes ievirzes, kas iezīmējas daudzos mūsdienu arhitektu darbos.

Mākslu sintēze ir vērojama jau pašos arhitektūras aizsākumos, bet mūsdienās tā ir sasniegusi savu izpausmju jaunu kāpinājumu, ko veicina arī vispārējais globalizācijas process. Arhitektūra kļuvusi tik individuāla un radoša, ka rodas nepieciešamība apzināt, definēt un sistematizēt 21. gadsimta arhitektūras stilistiskās izteiksmes ievirzes, kuras skatāmas kompleksā ar mākslu sintēzes fenomenu. Mūsdienu arhitektūras attīstības virziens, kas balstīts uz mākslu sintēzes procesiem, ir sasniedzis jaunu kvalitāti savās emocionālajās un tehniskajās izpausmēs, piesakot pasaules arhitektūrā jaunu identitāti. Sociālajos tīklos to dēvē par *Art architecture* jeb „mākslu arhitektūru”.

Šobrīd mākslu sintēzes loma pasaules arhitektūras attīstības kontekstā ir ļoti aktuāla. Tās ietekme jūtama ne vien pasaules, bet arī Latvijas laikmetīgajā arhitektūrā. Visbiežāk Latvijas arhitektūrā mākslu sintēze tiek skatīta šaurākā kontekstā, ar to saprotot dažādu mākslu koeksistenci kādā konkrētā objektā. Patiesībā jēdzieniskās robežas ir daudz plašākas un, tāpat kā citviet pasaulē, tās kļuvušas ļoti nosacītas, sniedzoties aizvien dziļāk dažādu mākslas un arhitektūras specialitāšu kompetences sfērās un aptverot arī pilsētplānošanas disciplīnu.

Mākslu sintēze ir veids, kā maksimāli intensīvi iedarboties uz indivīda un pat sabiedrības maņu, tādā veidā maksimāli koncentrējot uzmanību uz konkrēto objektu. Tas ir kā kods, kas, veiksmīgi atrisināts, spēj attiecīgajam objektam un pat pilsētai piesaistīt ilgstošu vispārēju uzmanību emocionāli psiholoģiskā līmenī un būt arī finansiāli izdevīgs.

Arhitektūra atrodas ciešā mijiedarbībā ar cilvēku, kas atbilstoši savai subjektīvajai izpratnei un mākslinieciskajai gaumei veic vērotāja un vērtētāja funkciju, tāpēc ir svarīgi un aktuāli apzināt likumsakarības un mijiedarbes principus, kas determinē psihoemocionālo uztveri, problemātiku aplūkojot caur mākslu sintēzes prizmu.

Tēmas līdzšinējās izpētes līmenis

Latvijā pētījumi par māksla sintēzes jautājumiem aizsākti 20. gadsimta sešdesmitajos gados, kad šo tēmu pētījuši prof. I. Strautmanis un arhitekti O. Ostenbergs un V. Šusts [89, 93, 68, 65, 66, 67, 85, 97]. 20. gadsimta sešdesmitajos un septiņdesmitajos gados mākslu sintēzes izpēte veikta arī citviet Padomju Savienībā.

21. gadsimta Latvijas arhitektūrā pētījumi mākslas sintēzes jomā ir maz, kaut gan tēmas pieaugošās aktualitātes dēļ 2006. un 2008. gadā tai pievērsušies vairāki Latvijas arhitekti un publicisti Latvijas arhitektūras interaktīvajā portālā A4D.LV (www.a4d.lv) [174, 175, 176]. Vairāki raksti publicēti žurnālā „Latvijas Arhitektūra”. Latvijas laikmetīgās arhitektūras (1991–2014) faktoloģisks apkopojums ir arhitektu J. Dripes un V. Holcmanes un mākslas zinātnieču A. Lūses un I. Žeivates publicētajās grāmatās [19, 46]. Publicistiski filozofisku tekstu kopojums par Latvijas mūsdienu arhitektūru no 1991. līdz 2011. gadam ir grāmata „V*X” [106]. Teorētiski pētījumi par mākslu sintēzi Latvijas laikmetīgajā arhitektūrā nav veikti.

Jau 18. gadsimta nogalē arhitektūras kā skulpturālas mākslas iespējamību savos filozofiski teorētiskajos pētījumos risināja Klods Nikolā Ledū (*Claude Nicolas Ledoux*) [250, 2, 32]. 20. gadsimta sākumā tēmu par arhitektūru kā mākslu no antroposofisma viedokļa aizsācis Rūdolfs Šteiners (*Rudolf Steiner*). Vairāki pētījumi mākslu sintēzē veikti Francijā 20. gadsimta divdesmitajos un trīsdesmitajos gados, kad mākslu sintēze kļuva internacionāli populāra tēma. Valters Gropiuss (*Valter Gropiuss*) [119, 99, 17] un Lekorbizjē (*Le Corbuser*) [17, 100, 103, 203, 234] bija šī virziena priekšplānā.

20. gadsimta trīsdesmitajos un četrdesmitajos gados pētījumus mākslu sintēzes jomā veicis tēlnieks, inženieris un plaši pazīstamais publicists Andrē Bloks (*André Bloc*) [248, 162, 203]. Kopš 1930. gada viņa vadībā iznāca franču mūsdienu arhitektūras žurnāls *L'Architecture d'Aujourd'hui*, kurā publicētas vairākas publikācijas par mākslu sintēzes tēmu. 1949. gadā A. Bloks kopā ar tēlnieku Anrī Lorēnu (*Henri Laurens*) dibinājis vēl vienu jaunu žurnālu *L'Art d'Aujourd'hui* („Mūsdienu Māksla”). Viņa pētījumi galvenokārt balstīti uz skulpturāla tēla meklējumiem arhitektūrā, bet paralēli tiem tika apskatīti arī jautājumi, kas skar mākslu sintēzi pilsētelpā. Vairāki pilsētplānotāji un mākslinieki — Žans Devāns (*Jean Dewasne*), Etjens Botī (*Etienne Bóthy*), Žans Gorēns (*Jean Gorins*), Fēlikss del Marls (*Félix Del Marle*), Edgars Pilē (*Edgard Pillet*), Viktors Vasarelī (*Victor Vasarely*) un Nikolā Šefers (*Nicolas Schöffer*) — uzskatīja, ka arhitektūra, glezniecība, skulptūra un visa māksla kopumā ir sociāls fenomens [17, 248, 100, 219].

Nozīmīgus mākslu sintēze pētījumus veicis arī A. Bloka laikabiedrs Pols Damazs (*Paul Damaz*). 1956. gadā izdota viņa grāmata *Art in European architecture = Synthese des arts* [17], kurā vizuālo mākslu klātbūtne pilsētelpā un interjerā analizēta visdažādākajos rakursos — hronoloģiskā, sociālā, psihoemocionālā u. c. Arhitektūras un vizuālās mākslas attiecības no 1914. gada līdz mūsdienām pētījis amerikāņu arhitekts Kristians Bjons (*Cristian Bjone*), izvirzot septiņas galvenās kompozicionālās arhitektūras un mākslas sadarbības koncepcijas [7].

Mūsdienu laikmetīgajā arhitektūrā attīstās vairākas formālās izteiksmes tendences mākslu sintēzes kontekstā — skulpturālā arhitektūra un virsmu arhitektūra. Skulpturālās un virsmu arhitektūras virzienā projektē vairāki pazīstami pasaules arhitekti un arhitektūras biroji — Žans Nuvels (*Jean Nouvel*), Frenks Gērijs (*Frank Gehry*), Daniels Lībeskinds (*Daniel Liebeskind*), Rems Kolhāss (*Rem Koolhaas*), Zaha Hadida (*Zaha Hadid*), *NOX*, *Neutelings Riedijk Architects* u. c.

Mūsdienu arhitektūrā virsmu arhitektūras formālajā virzienā pētījumus veic Deivids Lezerbarovs (*David Leatherbarrow*) un Mosens Mostafavi (*Mohsen Mostafavi*) [53, 60] u. c.

Arhitektūras uztveres un informācijas jautājumus, kas saistīti arī ar mākslu sintēzi, Latvijā 20. gadsimta septiņdesmitajos un astoņdesmitajos gados analizējis I. Strautmanis [91, 86, 147, 93, 84], O. Ostensbergs [69, 65, 66], V. Šusts [97], J. Pētersons [73] un H. Lediņš [290]. 20. gadsimta sešdesmitajos un septiņdesmitajos gados pasaulē arhitektūras informācijas, estētikas un psihoemocionālās uztveres problemātiku pētījuši

Ābrahams Mols (*Abraham Moles*) [136], Rūdolfs Arnheims (*Rudolf Arnheim*) [113, 114, 115], bet nedaudz vēlāk arī Georgs Rubers (*Georg Ruuber*) [144], Ernsts Kasīrers (*Ernst Cassirer*) [132], Inna Džidarjana (Инна Джидарьян) [122], Kerols Izards (*Carrol Izard*) [127], Viktors Frankls (*Viktor Emil Frankl*) [149] u. c. [131, 133, 142, 125]. Mūsdienās uztveres jautājumus pēta Jasons Lankovs (*Janson Lankow*), Joss Ričijs (*Josh Ritchie*), Ross Kroks (*Ross Crooks*) [50] u. c. Vispārējus teorētiskus pētījumus, kuru ietvaros autors nedaudz pieskaras mākslu sintēzes un uztveres jautājumiem ceļā uz harmonisku vidi, publicējis Alens de Butons (*Alain de Botton*) [8]. Saistībā ar uztveres īpatnību izzināšanu dažādos pētījumos izkristalizējas jautājums par to, kādu ietekmi arhitektūra atstāj uz cilvēka psihi un jautājums par tā saukto mākslas terapiju arhitektūrā [116]. Šobrīd pētījumus „arhitektūras” un mākslas terapijas jautājumos veic Sanktpēterburgas arhitekte, publiciste Natālija Purnis (*Наталья Пурнис*) [140, 117].

Lielākajā daļā darbu to autori uzmanību veltījuši mākslu sintēzei pagājušā gadsimta vidū. Latvijā nav veikti pētījumi, kas ietvertu analīzi par mākslu sintēzi 21. gadsimta arhitektūrā ne vien formveides un māksliniecisko izpausmju principu klasifikācijas kontekstā, ne arī tēmas problemātiku aplūkojot arī caur indivīda psihoemocionālās uztveres prizmu.

Pētījuma priekšmets

Pētījuma priekšmets ir vizuālo mākslu un arhitektūras sintēzes dialektika Latvijā un mākslu sintēzes Latvijā teorija un prakse pasaules kontekstā, kā arī laikmetīgās arhitektūras formālās izteiksmes ievirzes „mākslu arhitektūrā” izpausmes veidi. Mākslu sintēze pētīta gan kā radošs process, gan kā arhitektoniski telpisku objektu mākslinieciskās izteiksmes kvalitāte.

Pētījuma papildpriekšmets ir arhitektūras atsevišķo formāli stilistisko ieviržu psihoemocionālie uztveres aspekti mākslu sintēzes kontekstā.

Darba mērķis un uzdevumi

Disertācijas mērķis ir definēt un klasificēt 21. gadsimta arhitektūras formālās izteiksmes ievirzes celtnu semantikas un pilsēttelpas veidošanas kontekstā mākslu sintēzes aspektā, kā arī apzināt likumsakarības un aspektus, kas nosaka arhitektūras un vizuālo mākslu sintēzi 21. gadsimtā, fiksējot Latvijas laikmetīgās arhitektūras kopainu.

Mērķa sasniegšanai izvirzīti šādi **darba uzdevumi**:

- 1) apkopot teorētiska rakstura informāciju par darba tēmu;
- 2) atklāt vispārēju mākslu sintēzes arhitektūrā attīstības procesa kopainu Latvijā, akcentējot mākslu sintēzes izpausmes 21. gadsimtā;
- 3) noteikt mākslu sintēzes arhitektūrā vietu 21. gadsimta arhitektūras kontekstā;
- 4) noteikt vizuālo mākslu un arhitektūras sintēzes izteiksmes veidus ēku un celtnu semantikā un pilsētas telpu veidošanā Latvijā pasaules kontekstā;
- 5) apzināt un analizēt realizētos arhitektūras objektus mākslas sintēzes jomā ārvalstīs un Latvijā, meklēt kopējās un atšķirīgās iezīmes; sistematizēt un klasificēt objektus; noskaidrot starpdisciplināras projektēšanas metodes, kuras nodrošina mākslu sintēzi arhitektūrā;
- 6) ieskicēt mākslu sintēzes nozīmi arhitektūras psihoemocionālajā uztverē 21. gadsimta arhitektūrā;
- 7) radīt datubāzi par realizētajiem un nerealizētajiem arhitektūras objektiem, kuri atbilst pētījumā formulētajai problemātikai, un veikt apkopotā materiāla salīdzinošo analīzi;
- 8) veikt arhitektūras ekspertu, speciālistu un iedzīvotāju aptauju par disertācijas problemātiku.

Pētījumā izmantotās metodes

1. Salīdzinošās analīzes metode — paredz līdzīgā un atšķirīgā, vecā un jaunā salīdzināšanu un analīzi pētāmās jomas aspektā.
2. Datu kvalitatīvā analīze.
3. Ekspertu intervijas pētāmajā tēmā.
4. Arhitektūras jomas speciālistu aptauja.
5. Iedzīvotāju aptauja.
6. Intervijās un aptaujās iegūto rezultātu statistiskā apstrāde.

Darba zinātniskā novitāte

Pētījumā noteikta mākslu sintēzes dialektika Latvijas arhitektūrā. Izstrādāta arhitektūras stilistisko pazīmju klasifikācija un apzināta Latvijas laikmetīgās arhitektūras kopaina pasaules kontekstā, fokusējoties uz objektiem, kuros konstatējamās

mākslu sintēzes pazīmes. Noteikta mākslu sintēzes nozīme arhitektūras terapijas jomā un arhitektūras psihoemocionālās uztveres īpatnību apzināšanā.

Darba praktiskā nozīme

Izstrādātais darbs izmantojams kā teorētiska bāze arhitektūras projektēšanā un pilsētplānošanā, lai radītu kvalitatīvu telpisko vidi, kas atklāj sintēzes lomu augstvērtīgas mūsdienu arhitektūras tapšanas procesā. Darba rezultāti un darbā iegūtā datubāze var kalpot kā izziņas materiāls jebkurai interesentam un var tikt lietota kā faktoloģiskais materiāls laikmetīgās arhitektūras teorijā.

Darba aprobācija

Pētījuma gaita un rezultāti tikuši atspoguļoti vairākās zinātniskajās publikācijās un ziņojumos un trijās starptautiskās zinātniskajās konferencēs.

Publikācijas

Rukmane-Poča, I. Krastiņš, J. The Tendencies of Formal Expression of 21st Century Architecture = 21. gadsimta arhitektūras formālās izteiksmes ievirzes. *Scientific Journal of Riga Technical University : Series 10. Architecture and Urban Planning = RTU Zinātniskie raksti : 10. sērija. Arhitektūra un pilsētplānošana*. Rīga: RTU, 2010, Volume 4 = 4. sējums, p. 50–55 = 134.–136. lpp. (Angļu un latviešu val.) ISSN 1691–4333.

Rukmane-Poča, I. Gaismas terapija. *Latvijas Arhitektūra*, 2011, Nr. 95 (jūn./jūl.), 60.–63. lpp.

Rukmane-Poča I., Krastiņš J. Contemporary Urban Space in the Context of Formal Currents of Architecture = Mūsdienu pilsētelpa arhitektūras formālo strāvājumu kontekstā. *Scientific Journal of Riga Technical University : Series 10. Architecture and Urban Planning = RTU Zinātniskie raksti : 10. sērija. Arhitektūra un pilsētplānošana*. Rīga: RTU, 2011, Volume 5 = 5. Sējums, p. 58–65 = 131.–135. lpp. (Angļu un latviešu val.) ISSN 1691-4333.

Rukmane-Poča, I. Administratīvās ēkas fasāžu renovācija Dauvgavgrīvas ielā 32. *Latvijas Būvniecība*, 2013, Nr. 1 (janv./febr.), 72.–75. lpp.

Rukmane-Poča, I. Rīgas Ukrainu vidusskola Visvalžu ielā 4. *Latvijas Būvniecība*, 2013, Nr. 2 (marts/febr.), 56.–58. lpp.

Rukmane-Poča, I. Medicīna un māksla (izdzīvot). *Latvijas Arhitektūra*, 2013, Nr. 109 (okt./nov.), 36.–42. lpp.

Rukmane-Poča, I. Šarlotes poliklīnika. *Latvijas Arhitektūra*, 2014, Nr. 114 (aug./sept.), 36.–39. lpp.

Rukmane-Poča I., Linde, V. Latvijas Gāzes klientu centrs. *Latvijas Arhitektūra*, 2015, Nr. 116 (dec./janv.), 66.–69. lpp.

Referāti konferencēs

Rukmane-Poča, I., Krastiņš, J. *The Tendencies of Formal Expression of 21st Century Architecture / 21. gadsimta arhitektūras formālās izteiksmes ievirzes*. Rīga Technical University 51rd International Scientific Conference, October 8, 2010, Rīga.

Rukmane-Poča, I. *Synthesis of arts in 21 Century Architecture in Latvia / Mākslu sintēze Latvijas 21. gadsimta arhitektūrā*. Rīga Technical University 54rd International Scientific Conference, October 15, 2013, Rīga.

Rukmane-Poča, I. *Dialectic of Art Synthesis in Latvian architecture / Mākslu sintēzes dialektika Latvijas arhitektūrā*. Rīga Technical University 55rd International Scientific Conference, October 15, 2014, Rīga.

"Autore izsaka pateicību promocijas darba 3. daļas konsultantēm: psiholoģei, transpersonālās mākslas terapeitei — **Inetai Konai** un psiholoģijas zinātņu kandidātei, arhitektei, mākslas terapeitei — **Natālijai Purnis (Наталья Пурнис)**, kas darba izstrādes gaitā sniegušas vērtīgus padomus un ieteikumus."

DARBA STRUKTŪRA UN APJOMS

Disertācija sastāv no trīs daļām un septiņām nodaļām. Darba saturs:

Ievads

1. Vizuālo mākslu un arhitektūras mijiedarbība vēsturiskā kontekstā

- 1.1. Vizuālās mākslas un arhitektūras sintēzes aspekti līdz 20. gadsimtam
- 1.2. Vizuālo mākslu un arhitektūras sintēze tehnoloģisko sasniegumu kontekstā no 20. gadsimta līdz Otrajam pasaules karam
- 1.3. Pēckara periods mākslas sintēzes aspektā līdz 1991. gadam

2. 20. gadsimta pēdējās desmitgades un 21. gadsimta arhitektūras formālās izteiksmes tendences mākslu sintēzes kontekstā

- 2.1. Ēkas tēla ģenēze mākslu sintēzes procesā
- 2.2. Mūsdienu pilsētelpa arhitektūras formālo strāvojumu kontekstā

3. Mākslu sintēze psihoemocionālās uztveres kontekstā

- 3.1. Arhitektūras informatīvā potenciāla un psihoemocionālās uztveres mijiedarbības modeļi 21. gadsimta mākslu sintēzes aspektā
- 3.2. Mākslu sintēzes loma „arhitektūras terapijas” disciplīnā

Nobeigums un secinājumi

Pielikumi

1. pielikums. Arhitektu jomas speciālistu aptauja
2. pielikums. Arhitektu jomas speciālistu aptaujas rezultāti
3. pielikums. Ekspertu intervijas
4. pielikums. Ekspertu interviju rezultātu apkopojums
5. pielikums. Iedzīvotāju aptauja
6. pielikums. Iedzīvotāju aptaujas rezultāti

Izmantotie avoti

PĒTĪJUMA ANALĪTISKĀS DAĻAS SATURS

Disertācijas **pirmajā daļā** pētīta Latvijas arhitektūras mākslas sintēzes dialektika no pirmsākumiem līdz 1991. gadam. Aplūkoti un klasificēti piemēri pasaules arhitektūras kontekstā. Analizēti mākslas sintēzes jautājumi arhitektūras teorijas jomā.

Pirmās daļas pirmajā nodaļā analizēta mākslas sintēzes attīstība no neolīta laikmeta līdz 20. gadsimtam. Šajā nodaļā detalizētāk izdalīta mākslu sintēzes attīstība viduslaikos, renesansē un manierismā, baroka un klasicisma arhitektūrā, kā arī eklektisma periodā. Definētas kopējās un atšķirīgās iezīmes. Latvijā apzinātas mākslu sintēzes izpausmes konstatējamas, sākot no viduslaiku perioda (t.i., 12. gadsimta beigām), līdz ar klasificēto vēsturisko stilu aizsākumu. Ja viduslaiku perioda arhitektūrā tēlniecība bija cieši savijusies ar ēkas substanci, tad renesansē skulpturālu mākslas objektu izvietojumā vērojama tendence mazināt vai pat pārraut saikni ar arhitektūru. Organiskā tēlniecisko, glezniecisko un arhitektonisko elementu saplūšana vienotā celtnes plastiskā veidolā pilnveidojās un attīstījās barokā un rokoko, kur fasādes konstruktīvi tektoniskie elementi bieži ieguva izteikti skulpturālu traktējumu.

Pirmās daļas otrajā nodaļā analizēta mākslas sintēzes attīstība no 20. gadsimta līdz Otrajam pasaules karam, īpaši akcentējot tehnoloģiskās attīstības ietekmi uz mākslu sintēzi un arhitektūru kopumā, un apzināta pirmā teorijas bāze mākslu sintēzes kontekstā. Pirms Pirmā pasaules kara sabiedrisko un dzīvojamo ēku arhitektūrā mākslu mijiedarbe ēkas fasādē un interjerā bija pašsaprotama. Domājot par ēkas kopējo māksliniecisko tēlu, tika lietoti ciļņi, vitražas, sgrafito tehnikas zīmējumi, kā arī dažādas krāsu un materiālu kompozīcijas. Pēckara ekonomiskā situācija, ideoloģiskā nostāja un dzīvokļu trūkums noteica citu vērtību sistēmu. Tomēr, neskatoties uz to, mākslu sintēzes jautājums aktualitāti nezaudēja. Šajā nodaļā pētīti jūgendstila, funkcionālisma, *Art Deko* un neoeklektisma piemēri saistībā ar mākslu sintēzi Latvijā pasaules kontekstā.

Pirmās daļas trešajā nodaļā pētīta mākslu sintēze pēc Otrā pasaules kara līdz 20. gadsimta pēdējai desmitgadei. Apzināta mākslu sintēzes teorija pasaulē. Īpaša uzmanība pievērsta padomju laika arhitektūras (1940–1990) pētniecībai, jo šī perioda sešdesmitajos gados Latvijā iesākas pirmie teorētiskie pētījumi mākslu sintēzes jomā. Kaut arī padomju laikā atbilstoši pēckara ekonomiskajai situācijai Latvijas pilsētas tika piesātinātas ar arhitektoniski zemas kvalitātes būvēm, tomēr

mākslu sintēzes jomā ir tapuši arī vairāki ļoti spilgti un arhitektoniski vērtīgi darbi. Visplašāko rezonansi mākslu sintēze Latvijā sasniedza septiņdesmitajos gados un astoņdesmito gadu sākumā, kad Latvijas arhitektūrā nedaudz bija jūtama pasaules arhitektūras elpa. Šajā nodaļā uzmanība pievērsta arī pilsētībūvniecības jautājumiem mākslu sintēzes jomā pēckara periodā.

Promocijas darba **otrajā daļā** analizēta mākslu sintēzes attīstība 20. gadsimta pēdējās desmitgadēs, detalizētāk sintēzes jautājumus apskatot 21. gadsimta arhitektūrā gan pilsētplānošanā, gan ēkas vizuālā tēla ģenerēšanā. Pētīta mūsdienu pilsētelpa arhitektūras formālo strāvojumu kontekstā. Definētas 21. gadsimta arhitektūras formālās izteiksmes tendences kā mākslu sintēzes rezultāts.

Otrās daļas pirmajā nodaļā pētītas galvenās formālās izteiksmes ievirzes mākslu sintēzes kontekstā pasaules un Latvijas laikmetīgajā arhitektūrā. Analizēti un tipoloģiski klasificēti piemēri atbilstoši izstrādātajai klasifikācijas sistēmai un metodoloģijai. Laikmetīgajā arhitektūrā pēdējos piecpadsmit gados ir realizēti vairāki vērienīgi piemēri, kas ir līdzvērtīgi analogiem būvmākslas objektiem pasaulē — „Zeimuļš” Rēzeknē, Nacionālā bibliotēka, lielveikals „Riga Plaza” Rīgā u. c. Tie atspoguļo 21. gadsimta *Art architecture* jeb mākslu arhitektūras virzienu. Latvijā konstatējamās divas šī virziena arhitektūras formālās izteiksmes ievirzes — skulpturālā arhitektūra (*Sculptural architecture* jeb *Archisculpture*) un virsmu arhitektūra (*Surface architecture*).

Otrās daļas otrajā nodaļā sīkāk pētīta mūsdienu pilsētelpa mākslu sintēzes kontekstā, analizēti Latvijas un pasaules piemēri. Tā kā Latvijā mākslu sintēze pilsētelpā ieskicējas rudimentārā līmenī, analizēti arī nerealizētie pilsētplānošanas projekti un konkursu darbi. Šajā nodaļā apskatīta arī pilsētībūvniecības teorija, izdalīti instrumenti un metodes telpiskās vides projektēšanai mākslu sintēzes kontekstā. Arhitektūra nekad nav absolūti pašpietiekama un brīva no citu mākslu ietekmes, bet aina pilsētplānošanā ir daudz sarežģītāka. Mūsdienu mākslas invāzija pilsētvidē sāka iezīmēties 1960. gadā, kad avangarda arhitektu grupa *Arhigram* pilsētas telpā izvietotas instalācijas sāka uzskatīt par neatņemamu vides sastāvdaļu. Jau tā nosacītā robeža starp mākslu un arhitektūru kļuva aizvien trauslāka. Tika postulēts, ka pilsētvidei jāklūst interesantai, zaļai, harmoniskai un arī mākslinieciskai. Šādas tendences jaušamas daudzos pēdējā laika nozīmīgākajos pilsētplānošanas projektos, ko ir izstrādājuši arhitekti un arhitektu biroji, piemēram, Zaha Hadida (*Zaha Hadid*), *OMA*, *BIG NOX*, *Asymptote*, *KOL/MAC Studio* u. c.

Arī daudzi arhitektūras teorētiķi ir centušies atrast radošas metodes, kas būtu palīgs komplicētajā projektēšanas procesā. Mūsdienās lietotās pilsētplānošanas metodes, kas ietver dažādu disciplīnu un mākslu sintēzi, lielā mērā ir bāzētas jau 20. gadsimta sešdesmitajos gados paustajās idejās. Tās tiek transformētas, kļūst aizvien komplicētākas un pielāgotas jauniem filozofiskiem strāvojumiem. Par neaizvietojamu instrumentu kļūst digitālās tehnoloģijas. Dažādos centienus atrast optimālu projektēšanas metodi vieno tiekšanās pēc radošām izpausmēm.

Promocijas darba **trešajā daļā** apskatītas mākslu sintēzes fenomena izpausmes psihoemocionālās uztveres kontekstā. Pētīts mākslu sintēzes arhitektūrā psihoemocionālās uztveres potenciāls, īpašu uzmanību veltot simboliem, kas iekodēti dažādos būvmākslas piemēros. Arhitektūras kā mākslas veida klasificēšana ļauj pētīt to kā pilnvērtīgu mākslas objektu, izdalot metaforas, polifoniju, ritmu, režiju un dramaturģiju, tādējādi analizējot to arī no mākslas terapijas viedokļa.

Trešās daļas pirmajā nodaļā detalizētāk aplūkoti arhitektūras informatīvā potenciāla un psihoemocionālās uztveres mijiedarbības modeļi 21. gadsimta mākslu sintēzes aspektā. Analizēta arhitektūras uztveres un informatīvā potenciāla teorijas attīstība vēsturiskā skatījumā. Pētīta arhitektūras psiholoģijas teorija, uzsvāru liekot uz arhitektūras telpas uztveri. Apkopoti mākslu sintēzes psiholoģiskie uzdevumi — konkretizēt arhitektūras telpisko saturu, kāpināt tās emocionālo potenciālu un uzrunāt cilvēku psihoemocionālajā līmenī. Arhitektūras tēla uztverē piedalās sajūtas, uztvere, iztēle, domāšana, griba un emocijas. Tieši šī cilvēka prāta polifonija paver plašu radošo spēju formēšanas iespējas, kas tiešā veidā izpaužas arhitektūrā — gan arhitekta kā mākslinieka daiļradē, gan arī sabiedrībā kā mākslas darba uztveres subjektā.

Trešās daļas otrajā nodaļā pētīta mākslu sintēzes loma „arhitektūras terapijas” disciplīnā. Analizēts mākslas terapijas principu lietojums arhitektūrā telpiskas un informatīvi harmoniskas vides veidošanā. Šajā nodaļā pētīta arhitektūras simboliska mākslu sintēzes kontekstā, kas ir viens no būtiskākajiem arhitektūras kā terapijas priekšnoteikumiem. Tāpat arī pētīta un apkopota arhitektūras terapijas teorija, izdalīti būtiskākie aspekti, kas ietekmē cilvēka fizisko un garīgo veselību — arhitektoniski mākslinieciskās iezīmes (telpas proporcija, forma, kompozīcija, mērogs, krāsa, apgaismojums), estētiskās (skaists/neglīts), izzinošās (atspoguļojot simbolisku saturu), sakrālās un psiholoģiskās iezīmes. Mākslas terapijā, kas vienlīdz attiecināma uz arhitektūras terapiju, izpaužas trīs līmeņu arhitektoniskās vides refleksijas cilvēka

prātā — psihofizioloģiskajā (sajūtu līmenī), psiholoģiskajā (uztveres līmenī) un loģiskajā (domāšanas līmenī). Lai iegūtu arhitektoniski harmonisku vidi, projektēšanas procesā jāreķinās ar šim cilvēka prāta īpatnībām. Mākslu sintēze arhitektūrā dod iespēju realizēt harmonisku vidi cilvēka prāta uztveres, sajūtu un domāšanas līmenī.

Pielikumos pievienoti saistīto nozaru speciālistu un iedzīvotāju aptauju jautājumi un atbilžu apkopojums, kā arī ekspertu interviju jautājumi un ekspertu atbilžu kopsavilkums, izvēlēto jomas ekspertu saraksts un īss apraksts.

SECINĀJUMI

1. Mākslu sintēzes jēdziena izpratnes robežas sniedzas līdz pat pašiem mākslas pirmsākumiem neolīta laikmetā. Arī Latvijā ir saglabājušās liecības par neolīta mākslu, tomēr šajā teritorijā apzinātas mākslu sintēzes aizsākumi meklējami, sākot no viduslaiku perioda (t. i., 12. gadsimta beigām), kas saistīti ar vācu un skandināvu kultūras ietekmi.

2. Periodā līdz 20. gadsimtam mākslu sintēze visvairāk izpaudās gotikā un barokā. Gotiskās celtnēs vislielāko informatīvo slodzi saglabāja arhitektūra, nevis skulpturāli telpiski ēkas elementi un detaļas, tie ir arhitektūru turpinoši. Māksla šķietami pakārtojās arhitektūras tektoniskajam diktātam. Vislielāko mākslu sintēzes kāpinājumu klasiskā jēdzieniskā izpratnē mākslu sintēze Latvijā sasniedza tieši baroka laikā. Turklāt ēkās, kur detaļas un rotājumi tīri kvantitatīvi sāk dominēt pār arhitektūru, māksla kļūst dominējoša un telpa bez rotājuma vairs nav identificējama kā piederoša konkrētam stilam.

3. Jūgendstils bija principiāli citāds arhitektoniskās telpas traktējums un jaunas dekoru sistēmas aizsākums, kas ieskicēja arī radikālu pagriezienu mākslu sintēzē. Zināmā mērā velkamas paralēles ar majestātiski loģisko gotiku, bet tomēr šie sintēzes izpausmju veidi nav identiski. Jūgendstilā māksla Latvijā, tāpat kā citviet Eiropā, kļuva par brīvu un radošu estētisku tektonikas interpretāciju.

4. Ar mākslu sintēzi pēc Otrā pasaules kara tiek saprasta starpdisciplināra atsevišķu komponentu mijiedarbība, kuras rezultātā tiek sintezēts kvalitatīvi jauns galaprodukts, kas pārtop vienotā veselumā, tiecoties stimulēt indivīda emocionālo mākslinieciski telpisko uztveri. Vēl joprojām nav pienācīgi novērtēts padomju laikā tapušo ēku mantojums — kultūrvēsturiskais vērtējums būtu veicams, arhitektūru aplūkojot arī caur mākslu sintēzes prizmu.

5. Mākslu sintēzes jēdziena izpratne — komplicētā ietvarā, kā tas interpretējams mūsdienās, — aizsākas 20. gadsimta sākumā vairāku arhitektu daiļradē, pēckara periodā attīstoties „plastiskās ekspresijas” manierē, bet plašākā mērogā attīstījās līdz ar dekonstruktīvisma, organiskās un bioniskās arhitektūras ideju rašanos, kad parādījās tendence ēku projektēt kā skulpturālu objektu, nojaucot robežas starp dažādiem mākslu veidiem.

6. 21. gadsimta laikmetīgās arhitektūras galvenās formālās ievirzes mākslu sintēzes jomā ir **skulpturālā arhitektūra** un **virsmu arhitektūra**. Latvijā izplatītākā ir virsmu arhitektūra. Tomēr virsmu arhitektūrai raksturīgo radošo paņēmienu kopums tikai retumis sasniedz to mākslinieciskās vērtības līmeni, kas novērojams citviet pasaulē. Arī skulpturālās arhitektūras izpausmes Latvijā ir maz sastopamas, lai gan dažos objektos skulpturalitāte bijusi kā primārais vadmotīvs un šie objekti sasniedz augstu arhitektonisko kvalitāti.

7. Ja līdz šim arhitektūrā mākslu sintēze saistījās ar dažādām tēlotājmākslām, tad mūsdienās līdzās tām ēkas tēla ģenēzi būtiski ietekmē 20. gadsimta beigās radušās multimediju mākslas un kinētiskās tehnoloģijas, kas ir spilgtas laikmeta identitātes un mākslu sintēzes valodas raksturotājas. Latvijā šai ievirzei ir rudimentāras iezīmes.

8. Ja 20. gadsimtā vairākas skulpturālas pilsētībūvnieciskās idejas bija uzskatāmas par utopiskiem eksperimentiem, kas ilustrē arhitektu jaunrades neizmērojamās iespējas, tad šobrīd laikmeta digitālās un tehnoloģiskās iespējas ļauj īstenot šķietami nerealizējamās vīzijas. To pierāda neskaitāmi projektu priekšlikumi, kas guvuši plašu rezonansi pasaules arhitektūras arēnā. Tādējādi agrāk plaši lietotais termins „papīra arhitektūra” faktiski uz mūsdienu arhitektūras šķietami utopiskajiem priekšlikumiem vairs nav attiecināms.

9. Mūsdienu laikmeta paradigma kalpo kā labvēlīga augsne ļoti savdabīgiem meklējumiem pilsētelpas modelēšanā. Viens no visizplatītākajiem paņēmieniem ir tiekšanās pilsētvidi projektēt kā **skulpturālu lielmēroga struktūru**, kurā arī ēkas vairs nav kā atsevišķi pirmelementi, kas formē lielāku kopumu — „**pilsētu skulptūru**” jeb „**skulptūrpilsētu**”. Nereti šāda pieeja noved pie cilvēka mēroga un konteksta ignorances vai arī pie mazāku pilsētas vienību (ielas, laukuma u. c.) pienācīgas detalizācijas trūkuma.

10. 21. gadsimtā līdz ar uztveres īpatnībām mainās arhitektūras emocionālais potenciāls un informācijas uztveres veidi. Mūsdienu mākslu sintēze arhitektūrā veidojas

atbilstoši cilvēka uztveres attīstībai, kā aktuālas izvirzot emocionālo uztveri un mirkļa („klipveida”) uztveri. Arhitektūra ir viens no spēcīgākajiem stimuliem, to apzināšana liek arhitektiem un māksliniekiem meklēt aizvien jaunas izteiksmes formas. Top krāšņas celtnes, kuru galvenais uzdevums ir parādīt sabiedrībai pārsteidzošu, inovatīvu, nekur iepriekš neredzētu arhitektūru. Dažādas mūsdienu kultūras būves, it īpaši „stārarhitektūra”, cildina nebeidzamās tehnoloģijas un arhitektūras iespēju robežas, vienlaikus sniedzot spēcīgu emocionālo uztveri stimulējošu impulsu un kalpo kā sabiedrību izglītojošs instruments.

11. „Arhitektūras terapija” bāzējas mākslu terapijas principos, līdz ar to iespējams saskatīt daudz kopīgu iezīmju, tomēr pati terapeitiskā procesa konstrukcija ir atšķirīga. Arhitektūru tās formāta dēļ reti var izmantot kā radošu procesu „ārstēšanas” terapijā, bet pašas arhitektūras klātbūtne ir spēcīgs sabiedrības ietekmes instruments, kas iedarbojas uz cilvēka psihi ar formu, virsmu, krāsu, mērogu, proporcijām, ritmu, analogijām, īpaši ar simboliem, metaformām, asociācijām. Mākslu arhitektūrā (*Art architecture*) bieži vien pār semantisko informāciju dominē estētiskā informācija, kurai arhitektūras terapijā ir noteicošā loma.

12. Arhitektūras terapijā tāpat kā mākslas terapijā mākslinieciskās ekspresijas faktors ir saistīts ar jūtu izteikšanu. Arhitekts caur mākslas tēlu pauž savu vēstījumu, kas savukārt uzrunā arhitektūras vērotāja jūtas, radot emocionālu pārdzīvojumu. Saņemot impulsus no arhitektūras vai mākslas, cilvēki iesaistās sarunās par sajūtām, ko ir raisījuši mākslinieciskie tēli. Tiek ierosināts pašizziņas process un veicināta garīgā emocionālā harmonija.

13. Arhitektūra ietver vispārzināmu un jaunradītu zīmju un simbolu valodu. Arī laikmetīgajai arhitektūrai ir savs kods — katra autora radīts stāsts vai simboli. Mākslu sintēze rada auglīgu vidi šo simbolu ieviešanai arhitektūrā — apjomu simboliskos tēlos, rakstos, zīmēs, ornamentos. Zīmes uztver prāts — apziņas virsējais slānis, bet simbolus uztver vēsturiskā atmiņa — neapzinātā uztvere. Tāpēc simbolisks vēstījums, ko pauž mākslu sintēzes līmenī veidots objekts, projicējas neapzinātajā uztverē un tam ir emocionāli spēcīgāka ietekme (arī terapeitiskā kontekstā) nekā citiem mākslinieciskiem stimuliem.

RIGA TECHNICAL UNIVERSITY
Faculty of Architecture and Urban Planning
Department of Architecture and Urban Planning

ILZE RUKMANE-POČA
Doctoral Student of the Doctoral Programme *Architecture*

THE SYNTHESIS OF ARTS IN LATVIAN ARCHITECTURE
The Summary of the Thesis

Scientific advisor
Dr. habil. arch., prof.
JĀNIS KRASTIŅŠ

RTU Press
Riga 2015

Rukmane-Poča I. The Synthesis of Arts in Latvian
Architecture

The Summary of the Thesis — Riga: RTU, 2015. 69 p.

Printed in compliance with RTU Department
of Theory and History of Architecture decision
of 10th of April 2015, session protocol No. 21012-1/1.

This work has been supported by the European Social Fund as part of the project "Support for the Implementation of Doctoral Studies at Riga Technical University".

ISBN 978-9934-10-710-8

**THE THESIS HAS BEEN SUBMITTED IN
RIGA TECHNICAL UNIVERSITY
FOR ACQUIRING DOCTORAL DEGREE IN ARCHITECTURE**

The public defence of the Doctoral Thesis will be scheduled to 15th of June 2015, at 14:00 pm at the Faculty of Architecture and Urban Planning, Riga Technical University, Āzenes iela 18.

OFFICIAL REVIEWERS

Dr. arch. Jana Jākobsone,
Kuldīga town architect

Dr. arch. Juris Dambis,
State Inspection for Heritage Protection, Republic of Latvia

Dr. arch. Jānis Zilgalvis,
State Inspection for Heritage Protection, Republic of Latvia

DECLARATION

I declare that I have written this Thesis which has been submitted for the review at Riga Technical University for the acquisition of a doctoral degree in architecture. This Thesis has not been submitted to any other university for the acquisition of a scientific degree.

Ilze Rukmane-Poča
Date: 21.05.2015.

The Thesis is written in Latvian, it contains introduction, 3 chapters, conclusion, bibliography, 6 appendices, 333 drawings and illustrations, 255 pages in total. The bibliography contains 421 titles.

**THE DOCTORAL THESIS HAS BEEN SUBMITTED TO
RIGA TECHNICAL UNIVERSITY
FOR ACQUISITION OF A DOCTORAL DEGREE IN ARCHITECTURE**

GENERAL DESCRIPTION

Relevance of the Topic

Architecture like the society undergoes a continuous process of change. Public opinion changes and architecture transforms according to it. Innovation in architecture is a scientific and artistic contribution given by an architect to the development of the society. It is an endless process of interaction.

Each new generation critically evaluates the performance of its predecessors. Today, thanks to globalization and the speed of digital communication, there is no longer a need to wait 50 or 100 years in order to draw conclusions and evaluate development processes in art and architecture. Thus, it is important to look back at the contribution of contemporary architecture to the global cultural space in order to better understand the current position of architecture and the vector of its potential development, and to ascertain the public's attitude to modern architecture.

As the public's attitude and its requirements to the environment keep changing, architecture keeps changing as well. In the 21st century, when new technologies and 3D design give unprecedented opportunities for the synthesis of arts, architecture itself develops as a visual art employing a wide variety of different means of expression and creating new architectural and stylistic patterns what can be seen in the works of many contemporary architects.

Architecture included the synthesis of arts even when it just started to develop, but today it has reached the peak of expressiveness thanks to the process of globalization. Architecture has become so individual and creative that there is a need to identify, define and systematize the patterns of stylistic expression of the 21st century architecture which cannot be viewed separately from the synthesis of arts. The direction of development of modern architecture, which is based on the processes related to the synthesis of arts, has reached a new level as regards its emotional and technical means of expression, introducing a new identity to the global architecture. In social networks it is called "art architecture" or "architecture of arts".

Today the synthesis of arts is very important in the context of development of the world architecture, and it strongly influences not only the world architecture, but also contemporary architecture of Latvia. Usually the synthesis of arts in Latvia's architecture is discussed in a narrower context, treating it as co-existence of different arts in a particular object. In fact, conceptual boundaries have become much wider and, like in the rest of the world, they have become blurred reaching even deeper into different special fields of art and architecture and including also the urban planning discipline.

The synthesis of arts is a way how to reach most effectively an individual and even the whole society via senses, making them concentrate all their attention on a particular object. It is like a code which, if applied appropriately, can make an object or the whole city attractive and interesting for a long time on an emotional and psychological level and bring financial benefit as well.

Architecture is in close interaction with people who according to their subjective perception and artistic tastes act as observers and judges, therefore it is important and necessary to identify certain patterns and principles of interaction that determine psycho-emotional perception, looking at this issue through the prism of the synthesis of arts.

The Current Level of Exploration of the Topic

In Latvia, studies in the area of the synthesis of arts began in the 1960s when this subject was explored by Professor I. Strautmanis and architects O. Ostenbergs and V. Šusts [89, 93, 68, 65, 66, 67, 85, 97]. In the 1960s–70s, studies on the synthesis of arts were carried out in other cities of the Soviet Union as well.

In the 21st century, there have been only few studies on the synthesis of arts in Latvian architecture, however, as this topic is becoming increasingly important, in 2006 and 2008, several Latvian architects and publicists have written on it in the interactive portal A4D.LV (www.a4d.lv) of Latvian architecture [174, 175, 176] and a number of articles have been published in the magazine *Latvijas arhitektūra (Latvian architecture)*. A factual summary of Latvian contemporary architecture (1991–2014) can be found in the books by architects J. Dripe and V. Holcmane and art historians A. Lūse and I. Žeivate [19, 46]. The book *V*X* [106] contains a collection of journalistic and philosophical texts

on Latvian contemporary architecture from 1991 to 2011. There are no theoretical studies on the synthesis of arts in contemporary Latvian architecture.

As early as at the end of the 18th century, Claude Nicolas Ledoux [250, 2, 32] suggested in his philosophical and theoretical studies that architecture may be a sculptural art. In the early 20th century, Rudolf Steiner started to look at architecture as a form of art from the point of view of anthroposophy. Several studies on the synthesis of arts were performed in France already in the 1920s-30s when it became a popular theme worldwide. Valter Gropius [119, 99, 17] and Le Corbusier [17, 100, 103, 203, 234] were pioneering this trend. In the 1930s–40s, studies in the area of the synthesis of arts were carried out by the sculptor, engineer and well-known publicist André Bloc [248, 162, 203]. Since 1930, the French magazine *L'Architecture d'Aujourd'hui* on contemporary architecture had been issued under his guidance and it published several articles on the synthesis of arts. In 1949, A. Bloc together with sculptor Henri Laurens founded another new magazine *L'Art d'Aujourd'hui (Modern Art)*. His studies were mostly based on the search for a sculptural image in architecture, and as part of this search he also probed into the issues related to the synthesis of arts in the urban environment. Several urban planners and artists, namely, Jean Dewasne, Etienne Bóthy, Jean Gorins, Félix Del Marle, Edgard Pillet, Victor Vasarely and Nicolas Schöffer believed that architecture, painting, sculpture and all art in general was a social phenomenon [17, 248, 100, 219].

Significant studies on the synthesis of arts were carried out by A. Bloc's contemporary Paul Damaz. In 1956, his book *Art in European architecture: Synthèse des arts* [17] was published where the presence of visual arts in the urban environment and the interior was analysed from different aspects, i.e. chronological, social, psychological, emotional, etc. Relations between architecture and visual arts from 1914 to the present day have been studied by American architect Christian Bjone who defined seven main collaboration concepts of compositional architecture and art [7].

In today's contemporary architecture, there are some trends of formal expression developing, namely, sculptural architecture and surface architecture. A number of world famous architects and architectural offices, namely, Jean Nouvel, Frank Gehry, Daniel Liebeskind, Rem Koolhaas, Zaha Hadid, *NOX*, *Neutelings Riedijk Architects* and so on design in the manner of sculptural architecture and surface architecture.

In contemporary architecture, in the area of surface architecture studies are performed by David Leatherbarrow and Mohsen Mostafavi [53, 60] and others.

I. Strautmanis [91, 86, 147, 93, 84], O. Ostenbers [69, 65, 66] V. Šusts [97], J. Pētersons [73] and H. Lediņš [290] analysed the issues of perception and information of architecture related to the synthesis of arts in the 1970s–80s in Latvia.

In the world, in the 1960s–70s, the problems pertaining to architectural information, and its aesthetic and psycho-emotional perception were studied by Abraham Moles [136] and Rudolf Arnheim [113, 114, 115], and slightly later by Georg Ruuber [144], Ernst Cassirer [132], Inna Dzhydarian (*Инна Джидарьян*) [122], Carrol Izard [127], Viktor Emil Frankl [149], and others [131, 133, 142, 125]. Today the issues related to perception are studied by Janson Lankow, Josh Ritchie, Ross Crooks [50] and others. Alain de Botton [8] has published comprehensive theoretical studies partly dealing also with the synthesis of arts and perception in an attempt to create a harmonious environment. As part of the exploration of the ways how perception works, in several studies an issue was raised of the impact that architecture may have on the human psyche and of the so-called art therapy in architecture [116]. Currently, studies on architecture and art therapy are performed by Natālija Purnis [140, 117], an architect and publicist from Saint Petersburg.

The authors of most of the works wrote also about the synthesis of arts in the mid-20th century. In Latvia, there are no studies which also include the analysis of the synthesis of arts in the architecture of the 21st century not only as part of the classification of methods and principles of architectural and artistic expression, but also looking at this topic from the point of view of an individual and his or her psycho-emotional perception.

Subject of the Research

The subject of the research is the dialectics of the synthesis of visual arts and architecture, and the theory and practice of the synthesis of arts in Latvia and in the world, as well as patterns of expression of contemporary architecture in the architecture of arts. The synthesis of arts is studied both as a creative process and as a quality of artistic expression of architectural and spatial objects.

In addition, psychological and emotional aspects of perception of separate stylistic patterns of architecture are studied as part of the synthesis of arts.

Aim and Tasks of the Research

The aim of the Thesis is to define expression patterns of the 21st century architecture in the context of semantics of buildings and creation of the urban environment, taking into account the aspect of the synthesis of arts, and to ascertain regularly occurring patterns and processes which define the synthesis of architecture and visual arts in the 21st century, producing an overview of the Latvian contemporary architecture.

The following **objectives** were set to attain the aim:

1. To collect theoretical information on the topic.
2. To produce an overview of the development process of the synthesis of arts in architecture in Latvia, focusing on the expression of the synthesis of arts in the 21st century.
3. To determine a place of the synthesis of arts in architecture in the context of the 21st century architecture.
4. To establish patterns of expression of the synthesis of visual arts and architecture in semantics of buildings and in creation of urban environment in Latvia in the global context.
5. To identify and analyze existing architectural objects abroad and in Latvia which demonstrate the synthesis of arts, and to determine their common features and differences. To systematize and classify objects. To establish interdisciplinary design methods which create the synthesis of arts in architecture.
6. To determine importance of the synthesis of arts in psycho-emotional perception of the 21st century architecture.
7. To create a database of the architectural objects constructed and of the unimplemented designs which correspond to the topic of the research and make a comparative analysis of the summarised material.
8. To interview experts and specialists in architecture and ordinary people focusing on the topic of the Thesis.

Research Methodology

1. A method of comparative analysis — a comparison of similar and different, old and new and an analysis related to the topic of the Thesis.
2. A qualitative analysis of the data.

3. Interviews of experts related to the topic of the Thesis.
4. Interviews of experts specialising in architecture.
5. Interviews of ordinary people.
6. A statistical analysis of the results obtained in interviews.

Scientific Novelty of the Thesis

The dialectics of the synthesis of arts in Latvian architecture was established during the research. Stylistic features of architecture have been classified and the overview of the Latvian contemporary architecture in the global context has been produced, focusing on the objects which demonstrate the synthesis of arts. The importance of the synthesis of arts has been established in the architectural therapy and peculiarities of psycho-emotional perception of architecture have been identified.

Practical Application of the Thesis

The Thesis can be used as a theoretical basis for architectural design and urban planning in order to create spatial environment of high quality, and it outlines the role of the synthesis in creation of high-quality contemporary architecture. The results of the Thesis and the database collected can serve as a source of information to everyone who is interested in the particular subject and it can be used as factual material in the theory of contemporary architecture.

Approbation of the topic of the thesis

Some research findings and conclusions drawn in the Thesis have been reflected in a number of scientific publications as well as in reports and three international scientific conferences.

Publications

Rukmane-Poča, I. Krastiņš, J. The Tendencies of Formal Expression of 21st Century Architecture = 21. gadsimta arhitektūras formālās izteiksmes ievirzes. *Scientific Journal of Riga Technical University : Series 10. Architecture and Urban Planning = RTU Zinātniskie raksti : 10. sērija. Arhitektūra un pilsētplānošana.* Rīga: RTU, 2010, Volume 4 = 4. sējums, p. 50–55 = 134.–136. lpp. (Angļu un latviešu val.) ISSN 1691–4333.

Rukmane-Poča, I. Gaismas terapija. *Latvijas Arhitektūra*, 2011, Nr. 95 (jūn./jūl.), 60.–63. lpp.

Rukmane-Poča I., Krastiņš J. Contemporary Urban Space in the Context of Formal Currents of Architecture = Mūsdienu pilsētelpa arhitektūras formālo strāvojumu kontekstā. *Scientific Journal of Riga Technical University : Series 10. Architecture and Urban Planning = RTU Zinātniskie raksti : 10. sērija. Arhitektūra un pilsētplānošana*. Rīga: RTU, 2011, Volume 5 = 5. Sējums, p. 58–65 = 131.–135. lpp. (Angļu un latviešu val.) ISSN 1691-4333.

Rukmane-Poča, I. Administratīvās ēkas fasāžu renovācija Dauvgavgrīvas ielā 32. *Latvijas Būvniecība*, 2013, Nr. 1 (janv./febr.), 72.–75. lpp.

Rukmane-Poča, I. Rīgas Ukrainu vidusskola Visvalžu ielā 4. *Latvijas Būvniecība*, 2013, Nr. 2 (marts/febr.), 56.–58. lpp.

Rukmane-Poča, I. Medicīna un māksla (izdzīvot). *Latvijas Arhitektūra*, 2013, Nr. 109 (okt./nov.), 36.–42. lpp.

Rukmane-Poča, I. Šarlotes poliklīnika. *Latvijas Arhitektūra*, 2014, Nr. 114 (aug./sept.), 36.–39. lpp.

Rukmane-Poča I., Linde, V. Latvijas Gāzes klientu centrs. *Latvijas Arhitektūra*, 2015, Nr. 116 (dec./janv.), 66.–69. lpp.

Presentations at Conferences

Rukmane-Poča, I., Krastiņš, J. *The Tendencies of Formal Expression of 21st Century Architecture / 21. gadsimta arhitektūras formālās izteiksmes ievirzes*. Riga Technical University 51rd International Scientific Conference, October 8, 2010, Riga.

Rukmane-Poča, I. *Synthesis of arts in 21 Century Architecture in Latvia / Mākslu sintēze Latvijas 21. gadsimta arhitektūrā*. Riga Technical University 54rd International Scientific Conference, October 15, 2013, Riga.

Rukmane-Poča, I. *Dialectic of Art Synthesis in Latvian architecture / Mākslu sintēzes dialektika Latvijas arhitektūrā*. Riga Technical University 55rd International Scientific Conference, October 15, 2014, Riga.

õThe author expresses her gratitude to the advisors for Part 3 of the Doctoral Thesis, namely, **Ineta Kona**, psychologist and transpersonal art therapist, and **Natālija Purnis**, Doctor of Psychology, architect, art therapist, who gave valuable advice and recommendations during the preparation of the Thesis.õ

STRUCTURE AND VOLUME OF THE THESIS

The Thesis consists of three parts and seven chapters. The contents of the Thesis are as follows:

Introduction

1. Interaction of Visual Arts and Architecture from a Historical Perspective

- 1.1. Aspects of the Synthesis of Visual Arts and Architecture until the 20th century.
- 1.2. The Synthesis of Visual Arts and Architecture in the Context of Technological Developments from the 20th Century until WWII.
- 1.3. The Synthesis of Arts in the Post-war Period until 1991.

2. Trends in the Formal Expression of the Architecture of the 1990s and of the 21st Century in the Context of the Synthesis of Arts

- 2.1. The Genesis of the Image of the Building Affected by the Synthesis of Arts.
- 2.2. Modern Urban Environment in the Context of the Formal Trends of Architecture

3. Synthesis of Arts in the Context of Psycho-emotional Perception

- 3.1. Interaction Models of the Informative Potential of Architecture and Psycho-emotional Perception Viewed from the Perspective of the Synthesis of Arts of the 21st Century.
- 3.2. The Role of the Synthesis of Arts in the Discipline of “Architectural Treatment”.

Conclusions

Appendices

- Appendix 1: A survey of experts specialising in architecture.
- Appendix 2: Results of the survey of experts specialising in architecture.
- Appendix 3: Interviews with experts.
- Appendix 4: A summary of the results of experts’ interviews.
- Appendix 5: Population survey.
- Appendix 6: A summary of the results of the population survey.

References

CONTENT OF THE ANALYTICAL PART OF THE RESEARCH

The first part of the Thesis deals with the dialectics of the synthesis of arts in Latvian architecture from the beginning until 1991. Examples have been provided and classified in the context of the world architecture. Issues related to the synthesis of arts in architectural theory have been analysed.

The first chapter of the first part analyses of the development of the synthesis of arts from the Neolithic Age to the 20th century. Development of the synthesis of arts in architecture has been studied in detail starting from the Middle Ages and looking at the periods of Renaissance and Mannerism, Baroque and Classicism, and Eclecticism, defining some common features and differences. In Latvia, deliberate synthesis of arts can be traced back from the medieval period (i.e. late 12th century) thus marking the emergence of classified historical styles. If during the medieval period sculpture in architecture was inseparable from the substance of the building, then in the Renaissance period, the placement of sculptural objects of arts attempted to diminish or even sever the connection with architecture. Natural fusion of sculptural, pictorial and architectural elements within a single plastic form of a building was improving and evolving during the Baroque and Rococo periods, when structural and tectonic elements of the façade often became distinctly sculptural.

The second chapter of the first part presents the analysis of the development of the synthesis of arts from the 20th century until World War II, paying particular attention to the impact of technological development on the synthesis of arts and architecture in general, and defining the first theoretical assumptions underlying the synthesis of arts. Before World War I, as regards the architecture public and residential buildings, the interaction of arts in their façades and interiors was obvious. These were reliefs, stained glass, sgraffito drawings, compositions including a variety of colours and materials that made up the overall artistic image of the building. The post-war economic situation, ideology and the shortage of housing accounted for a different system of values. However, despite of this all, the synthesis of arts still remained a topical issue. In this chapter, examples of Art Nouveau, Functionalism, Art Deco and Neo-eclecticism have been studied in the context of the synthesis of arts.

The third chapter of the first part looks at the synthesis of arts in the period after WWI until the 1990s, focusing on the theory of the synthesis of arts in the world. Special attention has been paid to the study of the Soviet architecture (1940–1990), as the first theoretical studies on the synthesis of arts were initiated in Latvia in the 1960s. Although during the Soviet era, due to the post-war economic situation, Latvia's cities were filled with buildings of poor architectural quality, several very distinctive and architecturally valuable works displaying the synthesis of arts were nevertheless constructed. The synthesis of arts became a topical issue in Latvia in the 1970s and early 1980s when the trends in the global architecture reached Latvia as well. This chapter focuses on the issues of urban planning in the field of the synthesis of arts in the post-war period.

Development of the synthesis of arts in the 1990s has been analysed in the **second part of the Thesis**, paying particular attention to the synthesis of arts in the 21st century architecture both in urban planning and in designing of the visual image of the building. Modern urban environment has been studied in the context of formal architectural trends and the trends of the formal architectural expression of the 21st century resulting from the synthesis of arts have been defined.

The first chapter of the second part explores the main patterns of formal expressions in the context of the synthesis of arts in contemporary architecture in the world and in Latvia. Examples have been analysed and classified by types in accordance with the elaborated classification system and methodology. As regards contemporary architecture, over the last fifteen years there have been several ambitious projects deserving the same acclaim as their counterparts in the world, namely, *Zeimuļs* in Rēzekne, the building of the National Library of Latvia, a shopping centre *Rīga Plaza* in Riga etc. They reflect the stylistic trend of *Art architecture* of the 21st century. In Latvia, there are two formal expressions of this architectural trend, i.e. Sculptural architecture or *Archisculpture* and Surface architecture.

The second chapter of the second part explores in greater detail the modern urban space in the context of the synthesis of arts, and analyses examples from Latvian and world architecture. Since the synthesis of arts in the urban space of Latvia manifests itself at a rudimentary level, the competition entries and construction designs which were not implemented have also been analysed. This chapter also provides an analysis of the urban planning theory; and reviews tools and methods of spatial design in the

context of the synthesis of arts. Architecture is never absolutely self-sufficient and free from the influence of other arts; however the situation in urban planning is a lot more complicated. Invasion of modern art in urban environment began in 1960 when a group of avant-garde architects *Arhigram* started to treat installations in the urban environment as its integral elements. Although they were quite relative, the boundaries between art and architecture became even more blurred. It was postulated that urban environment had to become interesting, green, harmonious and also artistic. These trends are reflected in many recent major urban planning projects elaborated by well-known architects and architectural offices, e.g. Zaha Hadid, *OMA*, *BIG*, *NOX*, *Asymptote*, *KOL/MAC Studio* and so on. Many architectural theoreticians have also tried to find creative methods which would help in the complicated design process. The current urban planning methods, which incorporate a synthesis of various disciplines and arts, are largely based on the ideas expressed already in the 1960s. They are being transformed, and they become increasingly complicated and adapted to new philosophical ideas. Digital technologies have become an indispensable tool. Various attempts to find an optimum design method have one thing in common — a quest for creative expressions.

The third part of the Thesis deals with manifestations of the synthesis of arts in the context of psycho-emotional perception. The potential of psycho-emotional perception in the architecture of the synthesis of arts has been studied, paying special attention to the symbols encoded in various buildings. Classifying architecture as a form of art allows studying it as a full-fledged object of art, distinguishing metaphors, polyphony, rhythm, directing and dramaturgy, and thus analysing it also from the point of view of art therapy as well.

The first chapter of the third part provides a detailed review of the interaction models of the informative potential of architecture and psycho-emotional perception as part of the synthesis of arts of the 21st century. The evolvement of the theory of architectural perception and its informative potential has been analysed from the historical perspective. The theory of architectural psychology has been studied focusing on the perception of architectural space. Psychological tasks of the synthesis of arts have been summarised, i.e. to make the spatial content of architecture tangible; to enhance its emotional potential; and to appeal to people at a psycho-emotional level. Feelings, perception, imagination, thinking, will and emotions are all involved in perception of an

architectural image. This polyphony of a human mind opens vast opportunities for developing creative ability which finds its direct manifestation in architecture — both through the works of architects and artists and in the society that is the subject perceiving the work of art.

The second chapter of the third part explores the role of the synthesis of arts in the discipline of “architectural therapy”. Application of the principles of art therapy in architecture and in creation of three-dimensional, informative and harmonious has been analysed. This chapter studies the symbols of architecture in the context of the synthesis of arts which is one of the most important pre-conditions for architecture to be treated as therapy. This chapter analyses and summarises the theory of architectural therapy, defines its most essential aspects affecting a person’s physical and mental health, namely, architectural and artistic features (proportions, shape, composition, scale, colour, illumination of the space), aesthetic qualities (beautiful/ugly), cognitive aspects (reflecting the symbolic content), and sacral and psychological characteristics. Art therapy, and architectural therapy as well, combines three levels of reflections of architectural environment in a human mind — at psycho-physiological (senses), psychological (perception) and logical (thinking) levels. In order to create an architecturally harmonious environment, all these levels of the human mind have to be taken into account in the design process. The synthesis of arts in architecture allows creating an environment that is perceived as harmonious by the human mind at all the aforementioned levels.

The appendices contain a summary of the questions and answers of the surveys conducted with specialists of the related areas and the population, as well as a summary of the questions and the answers of the experts interviewed, a list of the selected experts of the field and a short description.

CONCLUSIONS

1. The synthesis of arts as a concept dates back to the very beginnings of arts in the Neolithic era. In Latvia, there are also evidences of Neolithic art, however, the beginnings of the synthesis of arts in this territory may be traced from the medieval period (i.e. the end of the 12th century) and they are associated with the influence of German and Scandinavian cultures.

2. Until the 20th century the synthesis of arts prevailed in Gothic and Baroque periods. In Gothic buildings, it was architecture that carried the informative load and not spatial sculptural elements and details of the building. Art seemingly yields to the tectonic dictate of architecture. Though it was during the Baroque period when the synthesis of arts reached its peak in Latvia in the classical meaning of art. Besides, in buildings where details and decorations outnumber architecture, art becomes predominant and space without ornamentation can no longer be classified as belonging to a certain style.

3. Art Nouveau was a fundamentally different interpretation of the architectural space and the beginning of a new approach to ornamentation which was a significant turning point in the synthesis of arts. Some parallels can be drawn with majestic and logical Gothic, however, the types of expression of this synthesis are not identical. In Latvia as well as in other European countries in Art Nouveau art became a free and creative interpretation of aesthetic tectonics.

4. In the period after WWII, the synthesis of arts was treated as an interdisciplinary interaction of individual components leading to a qualitatively new synthesized end product, which transformed into a single entirety aiming to stimulate an individual's emotional, artistic and spatial perception. The buildings created in the Soviet era have not been properly assessed, their heritage value should be determined looking at the architecture of this period also through a prism of the synthesis of arts.

5. The concept of the synthesis of arts, in a complicated framework as interpreted today, emerged in the works of several architects in the early 20th century presented in a manner of "plastic expression", and then it evolved on a much larger scale with the spreading of the ideas of deconstructivism, organic and bionic architecture, and a trend to design buildings as sculptural objects, blurring the boundaries between different forms of arts.

6. As regards the synthesis of arts, in the contemporary architecture of the 21st century the main formal trends are sculptural architecture and surface architecture, the latter being the prevailing trend in Latvia. However, in Latvian architecture the examples of surface architecture mostly fail to reach the level of artistic value which is characteristic of other similar objects in the world. In Latvia, expressions of sculptural architecture occur rarely. Although a striving to make the building resemble a sculpture has been a primary driving force in some objects which can boast high-quality architecture.

7. If so far the synthesis of arts in architecture was related to different types of fine art, then today the genesis of an image of a modern building along with fine art also includes features of multimedia and kinetic art that became widespread in the late 20th century and embodies the identity of our era and characterizes the vocabulary of the synthesis of arts. In Latvia, this trend is at the rudimentary level.

8. If in the 20th century certain sculptural urban planning ideas were perceived as utopian experiments showing boundless possibilities of architects' creativity, then today digital and technological capacities of our time allow implementing seemingly unrealistic visions. It is proved by numerous design proposals that have gained wide acclaim in the architectural scene of the world. Thus, the term "paper architecture", which was widely used before, cannot actually be used anymore to describe the seemingly utopian proposals of contemporary architecture.

9. A paradigm of our era serves as a fertile soil for very peculiar searches in urban modelling. One of the most common approaches is a striving to design an urban environment as a large-scale sculptural structure where buildings are no longer separate units comprising a larger body — "a city-sculpture". Quite often such an approach leads to a situation when a human scale and a context are ignored or when smaller urban units (streetscapes, squares, etc.) lack an adequate presentation in detail.

10. In the 21st century, the emotional potential of architecture and types of information perception change along with the altered perception. The synthesis of contemporary arts in architecture occurs reflecting the development of human perception with emotional and momentary (clip-like) perception being two prevalent types of perception. Architecture is one of the most powerful incentives, and their identification makes architects and artists look for even more new forms of expression. Pompous, iconic buildings are being constructed the main task of which is to show the

public stupendous architecture never seen before. Some modern buildings of cultural establishments, especially the so-called “star-architecture”, celebrate the endless boundaries of technological advances and architecture, at the same time giving a strong impulse stimulating emotional perception and being an educational tool for the public.

11. “Architectural therapy” is based on the principles of art therapy, thus they share many common features; however, the structure of the therapeutic process is different. Because of its format architecture can rarely be used as a creative process in the “treatment” therapy, yet the presence of architecture itself is a powerful tool for manipulating with the public since it affects human psyche through shape, surface, colour, scale, proportions, rhythm, analogies, especially through symbols, metaphors and associations. In art architecture, aesthetic information, which plays a key role in architectural therapy, often prevails over semantic information.

12. In architectural therapy like in art therapy, a factor of artistic expression is related to expression of feelings. An architect conveys his or her message through an artistic image which, in turn, arouses certain feelings in an observer of architecture, creating emotional experience. Upon receiving impulses from architecture or art, people engage in discussions about the feelings created by the artistic images. It triggers off the process of self-inquiry and leads to mental and emotional harmony.

13. Architecture employs a vocabulary of generally known and newly created signs and symbols. Contemporary architecture also has its own code — a story or symbols devised by each author. The synthesis of arts creates a fertile environment for introducing these symbols into architecture, i.e. in symbolic images of buildings, in motifs, signs and ornaments. Signs are perceived by the mind — a surface layer of consciousness, while symbols are perceived by the historic memory, i.e. subconscious perception. Therefore a symbolic message conveyed by an object via the synthesis of arts, makes its imprint in subconscious perception and it has a much stronger emotional impact (and therapeutic effect as well) than other artistic stimuli.

IZMANTOTIE AVOTI

REFERENCES

Iespieddarbi / Published works

1. *ACS. Artpower Creative Space*. Subscription, Outside Chinese Mainland, No. 4, August 2013. Artpower International Publishing Co. 176 p. ISBN 978-7894-3706-8-6.
2. *Architectural theory from the Renaissance to the present* (with a pref. by Bernd Evers; in cooperation with the Kunstbibliothek der Staatlichen Museen zu Berlin). Köln: Taschen, 2006. 575 p.
3. **Asaris, G., Strautmanis, I.** *Rīga 21. gadsimtā ieejot...* Rīga: RTU, 2010. 88 lpp.
4. **Baker, L.** *Temporary architecture*. Berlin: Braun, 2014. 255 p. ISBN 9783037681695.
5. **Baumane, M., Brūdere-Ruska, S.** „Telpiskās” smadzenes. Referāts kursā Neiropsiholoģija. Rīga, 2013. 17. lpp.
6. **Bittermann, E.** *Art in modern architecture*. New York: Reinhold Publishing Corporation, 1952. 178 p.
7. **Bjone, C.** *Art+architecture: Strategies in collaboration*. Basel: Birkhauser, 2009. 192 p. ISBN 978-3-7643-9942-9.
8. **Botton, A.** *The architecture of happiness*. New York: Vintage Books, 2013. 280 p. ISBN 978-0-307-27724-4.
9. **Brayer, M. A., Migayrou, F., Nanjo, F.** *ArchiLab's Urban Experiments : Radical Architecture, Art and the City*. London: Thames & Hudson, 2005. 360 p.
10. **Briņķis, J.** *Teritoriālā plānošana un pilsēt būvniecība* (Mācību grāmata). Rīga: Rīgas Tehniskā universitāte, 2001. 219 lpp. ISBN 9984681580.
11. **Cielava, S.** *Cilnis Vecrīgas laicīgajā arhitektūrā*. Rīga: Zinātne, 1885. 144 lpp.
12. **Cook, P.** *Archigram*. New York: Princeton Architectural Press, 1999. 144 p. ISBN 15689819459781568981049.
13. **Corner, J.** *The Agency of Mapping : Speculation, Critique and Invention. Mappings*. London: Reaktion Books, 1999. 252 p.
14. **Creighton, T.** *Walter Gropius and the Arts : Four Great Makers of Modern Architecture*. New York: Columbia University, 1962, p. 296.
15. **Čaklais, M.** *Gaismas kungs jeb Sāga par Gunaru Birkertu*. Rīga: Pētergailis, 2002. 258 lpp. ISBN 9984330036.

16. **Čaupale, R.** Jautājumā par Art Déco Latvijas arhitektūrā. *Mākslas Vēsture un Teorija*, 2006, Nr. 5, 59.–61. lpp.
17. **Damaz, P.** *Art in European architecture = Synthese des arts*. New York: Reinhold Publishing Corporation, 1956. 228 p.
18. **Damaz, P.** *Art in Latin American architecture*. New York: Reinhold Publishing Corporation, 1963. 232 p.
19. **Dripe, J.** *Latvijas arhitektūra 1991–2011 = Architecture in Latvia 1991–2011 = Архитектура Латвии 1991–2011*. Rīga: Jumava, 2013. 316 lpp. ISBN 9789934112867.
20. **Dripe, J.** Nakts panorāma. *Latvijas Arhitektūra*, 2013, Nr. 106 (apr./maijs), 23.–36. lpp.
21. **Dushke, L. S** *The architect says : Quotes, Quips, and Words of Wisdom*. New York: Princeton architectural press, 2012. 160 p. ISBN 978-1-61689-093-3.
22. *Dziesmu svētku estrāde Rīgā, Mežaparkā : Projekti = Song festival stage in Rīga, Mežaparks : Designs*. Rīga: Pašvaldības aģentūra Rīgas pilsētas arhitekta birojs, 2008. 50 lpp.
23. **Ebsen, T.** *Towards the media architecture : master thesis*. August, 2010. 106 p.
24. *Einkaufszentrum mosaic*, Peking. AIT, 2009, September, S. 082–084.
25. **Erdmanis G.** *Kurzemes viduslaiku pilis*. Rīga: Zinātne, 1989. 160 lpp.
26. *Façade*: by Alejandro Zaera-Polo; Stephan Trüby; Rem Koolhaas; Irma Boom; AMO Harvard Graduate School of Design. Publication: Elements. A series of 15 books accompanying the exhibition elements of architecture at the 2014 Venice Architecture Biennale. Venezia: Marsilio, 2014. 208 p. ISBN 978-88-910-1307-1.
27. **Farrelly, L.** *The fundamentals of architecture*. Lausanne: AVA Academia, 2007. 176 p. ISBN 9782940373482.
28. **Fortmeyer, R., Linn, C.** *Kinetic architecture : designs for active envelopes*. Mulgrave, Vic. : Images Publishing Group, 2014. 223 p. ISBN 1864704950 9781864704952.
29. **Foster, M.** *The principles of architecture : Style, structure and desing*. London: New Burlington Books, 1989. 224 p.
30. **Freimanis, K.** *Mūsu sadzīves skaistumam : Materiāli iecerēm, kompozīcijai un projektēšanai dekoratīvi lietišķajā mākslā*. Rīga: Liesma, 1970. 228 lpp.

31. **Gardner, H.** *Gardner's art through the ages* (10th ed.). Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers, 1996. 1200 p. ISBN 0155011413.
32. **Glancey, J.** *Story of Architecture*. London: A Dorling Kindersley Book, 2000. 240 p. ISBN 978-0-7513-4881-1.
33. **Graafland, A. D.** *Understanding the socius through creative mapping techniques*. Delft: Delft School of Designe, 2010, p. 14–15.
34. **Jagars, J.** Komunālā dzīvokļa būvniecība. *Rīga kā Latvijas galvaspilsēta* : Rakstu krājums Latvijas Republikas 10 gadu pastāvēšanas atcerei. Rīga: Rīgas pilsētas valde, 1932, 509.–522. lpp.
35. **Jencks, Ch.** In what style shall we build? *Architecture Review*, March 2015, p. 90–100.
36. **Jencks, Ch.** *Le Corbusier and the Tragic View of Architecture*. London: Penguin Books, 1973. 198 p. ISBN 7139-441.
37. **Jencks, Ch.** *Modern movements in architecture*. New York: Anchor books, 1973. 432 p. ISBN 0-385-02555-6.
38. **Jencks, Ch.** *The Iconic Building: The Power of Enigma*. New York: Rizzoli, 2005. 223 p. ISBN 0847827569 9780847827565.
39. **Kampanella.** *Saules pilsēta*. Rīga: Zvaigzne, 1980. 95 lpp. (Pagātnes domātāju darbi.)
40. *Koka Rīga*. Rīga: Neputns, Latvia Nostra, 2001. 244 lpp. ISBN 9984729052.
41. Koncertzāles priekšlikums — īstajā laikā un vietā. *Diena*, 2006, 24. maijs, 13. lpp.
42. **Krastiņš, J.** *Jugendstils Rīgas arhitektūrā*. Rīga: Zinātne, 1980. 223 lpp.
43. **Krastiņš, J.** *Rīgas jūgendstila ēkas : Ceļvedis pa jūgendstila metropoli* = *Art Nouveau buildings in Riga : A guide to Art Nouveau metropolis*. Rīga: ADD Projekts, 2014. 408 lpp. Latviešu un angļu val. ISBN 978-9934-8318-2-9.
44. **Krastiņš, J., Strautmanis, I., Dripe, J.** *Latvijas arhitektūra no senatnes līdz mūsdienām*. Rīga: Baltika, 1998. 312 lpp. ISBN 9984-917803-5.
45. **Kruks, S.** *Ārtelpas skulptūras semiotika, ekonomika un politika : Pieminekļu celtniecība un demontāža Latvijā 1945–2010*. Rīga: Neputns, 2011. 526 lpp. ISBN 978-9984-807-84-3.
46. *Laikmetīgā arhitektūra Latvijā = Contemporary architecture in Latvia*. (Sast. Velta Holcmane, Agrita Lūse, Ilze Žeivate). Jelgava: Al secco, 2013. 303 lpp. Latviešu un angļu val. ISBN 9789-9849-94994.

47. **Lancmanis, I.** *Jelgavas pils*. Rīga: Zinātne, 1986. 168 lpp.
48. **Lancmanis, I.** *Liepāja no baroka līdz klasicismam*. Rīga: Zinātne, 1983. 216 lpp.
49. **Lancmanis, I.** *Rundāles pils*. Rīga: Zinātne, 1994. 251 lpp.
50. **Lankow, J.** *Infographics: the power of visual storytelling*. Hoboken: John Wiley & Sons, Inc., 2012. 263 p. ISBN 9781118314043.
51. *Latvijas arhitektūras meistari*. (O. Buka, J. Krastiņš, I. Strautmanis, J. Lejnieks, red.). Rīga: Zvaigzne ABC, 1975. 286 lpp. ISBN 9984040593.
52. *Latvijas PSR vēstures un kultūras pieminekļu aizsardzība un izmantošana*. Rīga: Zinātne, 1988. 510 lpp.
53. **Leatherbarrow, D., Mostafavi, M.** *Surface architecture*. London, Cambridge: Massachusetts Institute of Technology, 2002. 264 p. ISBN 978-0262134071.
54. **Lejnieks, J.** Marta Staņa. Vienkārši ar vērienu. Jelgava: Rīgas pilsētas arhitekta birojs, Neptuns, 2012. 119 lpp.
55. **Lejnieks, J.** Okupācijas laika arhitektūra Latvijā : Zagtā vai dāvinātā. *Māksla*, 1990, Nr. 12 (142), 36.–41. lpp.
56. **Lejnieks, J.** *Patiesa forma : Tīrs stils : Modris Ģelzis : Arhitekts*. Rīga: Neptuns, 2007. 286 lpp.
57. **Lejnieks, J., Stūrmanis, I.** Spriedze un sajūtu restaurācija. *Latvijas Arhitektūra*, 2015, Nr. 117, 19.–25. lpp.
58. **Lejnieks, J.** Trešais ceļš : Vai uz integrāciju? *Māksla*, 1990, Nr. 7 (137), 60.–65. lpp.
59. **Moffett, M., Fazio, M., Wodehouse, L.** *World History of Architecture*. London: Laurence King, 2003. 549 p.
60. **Mostafavi, M., Leatherbarrow, D.** *On Weathering: The life of buildings in time*. London: Massachusetts Institute of Technology, 1993. 139 p.
61. **Muckenheim, M., Demel, J.** *Inspiration. Contemporary desing methods in architecture*. Amsterdam: BIS Publishers, 2012. 269 p. ISBN 978-9814394468.
62. **Muschamp, H.** The Miracle in Bilbao. Lange, A. *Writing about architecture : Mastering the lanquage of buildings and cities*. New York: Princeton Architectural Pres, 2012, p. 45–58. Also available:
<https://lowkeyarchitecture.files.wordpress.com/2014/06/writing-about-architecture.pdf>
63. **Niemeyer, O.** *Works in Progress*. 2nd edition. New York: Reinhold, 1954. 132 p.

64. **Nucho-Ozoliņa, A.** *Māksla un pašatklāsmē : Mākslas terapijas nozīme veselības saglabāšanā un atgūšanā.* Rīga: AGB, 1999. 223 lpp. ISBN 9984-9288-8-8.
65. **Ostenbergs, O.** Arhitektūras valoda. *Draugs*, 1980, Nr. 7, 9. lpp.
66. **Ostenbergs, O.** Cilvēces mājoklis — pasaule. *Māksla*, 1969, Nr. 1 (41), 22.–23. lpp.
67. **Ostenbergs, O.** Māja Gorkija ielā. *Māksla*, 1966, Nr. 1, 23.–24. lpp.
68. **Ostenbergs, O.** Simbioze — jā vai nē? *Māksla*, 1984, Nr. 3 (103), 16.–21. lpp.
69. **Ostenbergs, O.** Telpa un psihe. *Māksla*, 1987, Nr. 2 (114), 21.–23. lpp.
70. **Paradaki, S.** *The work of Oscar Niemeyer with a foreword by Lucio Costa.* New York: Reinhold publishing corporation, 1950. 195 p.
71. Par pārmērību novēršanu projektēšanā un celtniecībā : PSKP Centralās Komitejas un PSRS Ministru Padomes lēmums. *Cīņa*, 1955, Nr. 266, 1. lpp.
72. *Performative architecture beyond instrumentality.* Edited by Branko Kolarevic & Ali M. Malkawi. New York, London: Spon Press, 2005. 266 p. ISBN 0415700833.
73. **Pētersons, J.** *Mūsdienu interjers: kompozīcija vai improvizācija?* Rīga: Liesma, 1978. 175. lpp.
74. **Pilkevičs, D.** Akustiskā koncertzāle Rīgā uz AB dambja. *Latvijas Arhitektūra*, 2006, Nr. 4 (66), 16.–31. lpp.
75. **Rasmussen, S. E.** *Experiencing architectue.* Cambrige: The MIT Press, 1959. 245 p. ISBN 978-0-262-68002-8.
76. **Riekstiņš, A.** Integrētā pilsētplānošana. *RTU Zinātniskie raksti.* 10. sērija : Arhitektūra un pilsētplānošana. 3. sējums. Rīga: RTU, 2009, 150. lpp.
77. **Salingoros, N. A.** *Algorithmic Sustainable Desing : Twelve lectures on Architecture = Алгоритмическое проектирование для устойчивого развития: Двенадцать лекций по архитектуре.* Sustasis Foundation, Portland, Oregon, USA, 2014. ISBN 978-09893469-3-1. MA_ASD-Russian-libre.pdf
78. **Saulespurēna, N., Krastiņš, J.** (zinātniskais vadītājs) Kiberarhitektūras formas un tēli mūsdienu apziņā. *43. studentu zinātniskā un tehniskā konference.* Rīga: RTU, 2002, 232.–233. lpp.
79. Savienojuma kods. *Mass Portal ziņas*, 2014, 1. novembris, 8. lpp.
80. **Sībruks Dž.** Abstrakcioniste. *Rīgas Laiks*, 2010, Nr. 3, 33.–43. lpp.
81. **Smets, M.** *Raster, Hülse, Lichtung und Montage = Grid, Casco, Clearing and Montage.* Lindau: Callwey, 2002. Topos 38, 101 p.
82. **Spārītis, O.** *Latvijas cietokšņi, pilis un muižas.* Rīga: Jumava, 2007. 96 lpp.

83. **Steiner, R.** *Architecture as a Synthesis of the Arts*. London: Rudolf Steiner Press, 1999. 192 p. ISBN 978-1855-8405-7-7.
84. **Strautmanis, I.** Arhitektoniskās vides emocionāli estētiskā uztvere. *Arhitektūra un pilsētībūvniecība Latvijas PSR II : Rakstu krājums = Архитектура и градостроительство в Латвийской ССР II : Сборник статей* Rīga: Zinātne, 1971. 29.–35. lpp. Teksts latv. un krievu val.
85. **Strautmanis, I.** Mākslu sintēze telpu veidojumā. *Arhitektūra un pilsētībūvniecība Latvijas PSR I : Rakstu krājums = Архитектура и градостроительство в Латвийской ССР I : Сборник статей*. Rīga: Zinātne, 1969. 175.–190. lpp. Teksts latv. un krievu val.
86. **Strautmanis, I.** *Dialogs ar telpu*. Rīga: Liesma, 1977. 136 lpp.
87. **Strautmanis, I., Grūbe, V.** Struktūras jēdziens, tās uztveres iespējas un izmantošana arhitektūras teorijā. *Latvijas PSR pilsētu arhitektūra. Rīgas politehniskais institūts*. Rīga: Zinātne, 1979, 34.–47. lpp.
88. **Strautmanis, I.** *Latviskā telpa*. Rīga: RTU, 2011. 157 lpp. ISBN 9789934101410.
89. **Strautmanis, I.** *Māksla arhitektūrā*. Rīga: Liesma, 1982. 103 lpp.
90. **Strautmanis, I.** *Padomju Latvijas memoriālie ansambļi*. Rīga: Zinātne, 1986. 149 lpp.
91. **Strautmanis, I.** Par arhitektūras informatīvi emocionālo potenciālu. *Pilsētu attīstība un arhitektūra Latvijas PSR = Развитие городов и архитектура в Латвийской ССР*. Rīga: Zinātne, 1974, 52.–57. lpp.
92. **Strautmanis, I.** Pilsētas siluets un tā uztveres iespējas. *Latvijas PSR pilsētu arhitektūra. Rīgas politehniskais institūts*. Rīga: Zinātne, 1979, 21.–23. lpp.
93. **Strautmanis, I.** *Profesija — visa dzīve*. Rīga: Liesma, 1981. 109 lpp.
94. **Strautmanis, I.** *Salaspils : Brīdinājums nākotnei*. Rīga: 2014. 106 lpp. ISBN 978-9934-14-220-8.
95. **Spuybroek, L.** *NOX machining architecture*. London: Thames & Hudson, 2004. 392 p.
96. **Šusts, V.** Mājas un mājīgums. *Māksla*, 1968, Nr. 2 (38), 21.–23. lpp.
97. **Šusts, V.** *Telpas uztvere un kompozīcija*. Rīga: Zvaigzne ABC. 127 lpp. ISBN 9984360024.
98. **Švidkovskis, O.** Šodienas telpa jāveido kompleksi. *Māksla*, 1968, Nr. 3 (39), 27.–28. lpp.

99. *The Built Surface* : Vol. 1: Architecture and the Pictorial Arts from Antiquity to the Enlightenment. (Edited by Cristy Anderson). London: Ashgate, 2002, 295 p. ISBN 075460022X.
100. *The Built Surface*. Vol. 2: Architecture and the Pictorial arts from Romanticism to the Twenty-first Century. (Edited by Karen Koehler). London: Ashgate, 2002, 295 p. ISBN 075460022X.
101. **Tolloczko, Z.** Architektura perennis. Szkice z historii nieawangardowej architektury nowoczesnej pierwszej połowy XX wieku (Ekspressionizm-Art Deco-Neoklasycyzm). Krakow, 1999. 48 S.
102. *Un-written*. Exhibition of Latvia at the 14th International Architecture Exhibition — la Biennale di Venezia. Catalogue. Riga, 2014. 384 p.
103. **Vigne, A.** *Le Corbusier*. Berkshire: Papadakis, 2009. 44 p. ISBN 9781901092981.
104. **Vipers, B.** *Mākslas likteņi un vērtības : Esejas*. Rīga: Multineo, 2005. 323 lpp. ISBN 9984-9839-4-3.
105. **Vitruvius.** *The ten books on architecture*. Cambridge: Harvard University, 1914. 196 p. ISBN 978-1452-854991.
106. *V*X : Latvijas arhitektūra kopš 1991. gada*. Rīga: Nucleus, 2011. 182 lpp. ISBN 978-9984-49-236-0.
107. **Ward, J.** *The Student's Guide to Cognitive Neuroscience*. 2nd edition. Hove: Psychology Press, 2010.
108. **Waters, J. K.** *Blobitecture: Waveform Architecture and Digital Design*, Gloucester, Mass: Rockport Publishers, 2003. 183 p. ISBN 1592530001 9781592530007.
109. **Zuk, W.** *Kinetic architecture*. New York: Van Nostrand Reinhold, 1970. 163 p.
110. **Zumthor, P.** *Thinking architecture*. Basel: Birkhäuser, 2006. 96 p. ISBN 978-3-7643-7497-6.
111. **Zvirgzdiņš, A.** Arhitektūra kā māksla. *Latvijas Arhitektūra*, 2007, Nr. 6 (74), 14.–18. lpp.
112. **Žeivate, I.** Muzejs kā unikāla celtnes vai tomēr saturs? *Latvijas Arhitektūra*, 2007, Nr. 6 (74), 8.–12. lpp.
113. **Арнхейм, Р.** *В параболах солнечного света : Заметки об искусстве, психологии и прочем* (Предисловие и перевод В. П. Шестакова). Санкт-Петербург: Алетейя, 2012. 103 с.

114. **Арнхейм, Р.** *Динамика архитектурных форм.* Москва: Стройиздат, 1984. 193 с.
115. **Арнхейм, Р.** *Искусство и визуальное восприятие.* Москва: Прогресс, 1974. 392 с.
116. *Арт-терапия в эпоху постмодерн.* (Под редакцией А. И. Копытина). Санкт-Петербург: Издательство Речь, Семантика-С, 2002. 221 с.
117. *Арт-терапия и практика : практика и исследования.* НП АРТ- терапевтический Балтийский центр „Айдос”. Отв. ред. Н. Е. Пурнис. Санкт-Петербург: Соларт, 2003. 136 с.
118. Выставка Андрэ Блока : Музей декоративных искусств в Париже : День уважения Андрэ Блоку. *Современная Архитектура*, 1969, № 3, с. 70.
119. **Гропиус, В.** *Границы архитектуры.* Москва: Искусство, 1971. 286 с. Also available: <https://arch629eldridge.files.wordpress.com/2010/03/wk10-walter-gropius-scope-of-total-architecture.pdf>
120. **Даниель, Манн, Джонмон** и др. Эволюция одного из конструктивных принципов. *Современная Архитектура*, 1962, № 2, с. 85–88.
121. **Дженкс, Ч.** *Язык архитектуры постмодернизма.* Москва: Стройиздат, 1985. 136 с.
122. **Джидарьян, И. А.** *Эстетическая потребность.* Москва: Наука, 1976. 191 с.
123. Жилой комплекс в Вульфене (WULFEN), ФРГ. *Современная Архитектура*, 1965, № 3, с. 92–94.
124. „Жилье 67”, Монреаль, Канада. *Современная Архитектура*, 1965, № 3, с. 94–97.
125. **Забельшанский, Г. Б., Минервин, Г. Б., Раппапорт** и др. *Архитектура и эмоциональный мир человека.* Москва: Стройиздат, 1985. 207 с.
126. **Зитте, К.** *Художественные основы градостроительства.* (Перевод с немецкого Я. А. Крастиньша). Москва: Стройиздат, 1993. 255 с. ISBN 5-274-00770-8.
127. **Изард, К.** *Эмоции человека.* Москва: Издательство Московского университета, 1980. 427 с.
128. **Иконников, А.** *Основы архитектурной композиции.* Москва: Искусство, 1971. 224 с.

129. **Иконников, А.** *Функции, форма, образ. Архитектура СССР, 1972, № 2, с. 7–12.*
130. **Исозаки, А.** *Проект пространственного города (Япония). Современная Архитектура, 1965, № 1, с. 114.*
131. **Кантор, К. М.** *Красота и польза.* Москва: Искусство, 1967. 279 с.
Социологические вопросы материально-художественной культуры.
132. **Кассирер, Э.** *Избранное : Опыт о человеке.* Москва: Гардарика, 1998. 780 с.
133. **Короев, Ю. И., Федоров, М. В.** *Архитектура и особенности зрительного восприятия.* Москва: Государственное издательство литературы по строительству и архитектуре, 1954. 136 с.
134. **Косцель, С., Родити, Д., Салль, К.** *Площади для детских игр. Современная Архитектура, 1971, № 2, с. 84–87, 114.*
135. **Лисициан, М. В., Новикова, Е. Б., Петунина, З. В.** *Интерьер общественных и жилых зданий.* Москва: Стройиздат, 1973. 240 с. Московский архитектурный институт.
136. **Моль, А.** *Теория информации и эстетическое восприятие.* Москва: Мир, 1966, 1978. 175 с.
137. **Муегт, А.** *Деревня для отдыха в Бег-мейле близ Кемпера. Современная Архитектура, 1972, № 2, с. 94–99.*
138. **Мурина, Е.** *О синтезе искусств. Декоративное искусство СССР, Москва, 1967, № 4, с. 17.*
139. **Нимейер, О.** *Архитектура и общество.* Москва: Прогресс, 1975. 191 с.
140. **Пурнис, Н.** *Арт-терапия. Искусство архитектуры [Текст]: Практикум/ Н. Пурнис: вступ. ст. В. А. Свенцицкой. СПб.: Соларт, 2005. 140 с.*
141. **Пючинели, А., Луайе, Э.** *Исследование образа города будущего. Современная Архитектура, 1965, № 3, с. 90–97.*
142. **Розенблюм, Е. А.** *Художник в дизайне : Опыт работы центральной учебно-экспериментальной студии художественного проектирования на Сенеже.* Москва: Искусство, 1974. 175 с.
143. *Роспись городских стен : Музей современного искусства, Нью-Йорк. Современная Архитектура, 1969, № 5, с. 79–81.*
144. **Руубер, Г.** *О закономерностях художественного визуального восприятия.* Таллин: Валгус, 1985. 344 с.

145. **Середюк, А.** Информационная ценность эстетических средств современной архитектуры. *Архитектура СССР*, 1972, № 2, с. 13–16.
146. **Степанов, А. В., Иванова, Г. И., Нечаева, Н. Н.** *Архитектура и психология*. Москва: Стройиздат, 1993. 295 с. Специальность „Архитектура”.
147. **Страутманис, И. А.** *Информативно-эмоциональный потенциал архитектуры*. Москва: Стройиздат, 1978. 120 с.
148. **Ткачиков, И. П.** *Архитектурная психология*. Киев: Знание, 1980. 24 с.
149. **Франкл, В.** *Человек в поисках смысла*. Москва: Прогресс, 1990. 367 с.
150. **Френч, Х.** *История архитектуры*. Москва: Астрель; АСТ, 2003. 110 с.
151. **Хунцикер, Х.** От скульптуры к архитектуре : Фердерер. *Современная Архитектура*, 1965, № 5, с. 95–96.
152. **Черноуцан, И.** О ленинских принципах политики партии в области литературы и искусства. Мясников, А., Прялков, А., Черноуцан, И. *О политики партии в области литературы и искусства*. Москва : АОН при ЦК КПСС, с. 3–31.
153. Шанеак. Крытый мебельный рынок. Шатильон де Мишай, Женева. *Современная Архитектура*, 1972, № 2, с. 98.
154. **Шекели, П. В.** Игровые скульптуры. *Современная Архитектура*, 1967, № 3, с. 80–81.
155. **Шубович, С. А.** *Мифопоэтический феномен архитектурной среды*. Харьков: Министерство образования и науки, молодежи и спорта Украины; Харьковская Национальная Академия городского хозяйства, 2012. 177 с. ISBN 978-966-695-264-9. Krievu un ukraiņu valodā.

Elektroniskie resursi

156. Adrian Smith + Gordon Gill wins Kazakhstan Astana World Expo 2017 competition [online]. *Archinect* [cited 03.04.2015.].
<http://archinect.com/news/article/85523503/adrian-smith-gordon-gill-wins-kazakhstan-astana-world-expo-2017-competition>
157. A Glowing „Red Lantern” Facade [online]. *Materia*, 10 April, 2015 [cited 10.04.2015.]. <http://materia.nl/article/a-glowing-red-lantern-facade/>
158. AirBaltic Passenger Terminal. Haptic Architects [cited 19.02.2015.].
<http://hapticarchitects.com/work/airbaltic-passenger-terminal-riga-latvia/>

159. Alberta iela 11 [tiešsaiste]. *Citariga* [skatīts 03.03.2015].
http://www.citariga.lv/images/vietas/alberta11_b.jpg
160. **Alvarez, C.** Hotel Liesma Design Competition [online]. *Architezer* [cited 22.11.2014.]. <http://architizer.com/projects/hotel-liesma-design-competition/>
161. André Bloc: Architect [online]. *Home Furniture* [cited 02.05.2015.]. <http://home-furnitur-shops.blogspot.com/2012/04/andre-bloc-architect.html>
162. Andre Bloc: Artiste (1896–1966) [online]. *Collection : Les Turbulences Frac Centre* [cited 02.02.2014.]. <http://www.frac-centre.fr/collection/collection-art-architecture/index-des-auteurs/auteurs/bloc-andre-58.html?authID=25>
163. Anglija, Londona. Kinetic Construction. Standing Wave. N. Gabo. 1919–1920 [online; cited 10.10.2014.].
http://media.mutualart.com/Images/2009_11/22/0023/768405/526b7fd9-92f3-4550-97c3-c2dfa211104d_g_570.jpeg
164. A postcard from Bilbao : Starstruck at the Guggenheim, Frank Gehry's love-it-or-loathe-it gallery landmark [online]. *Travel Mail*, 12 April, 2010 [cited 02.04.2015.]. http://travelblog.dailymail.co.uk/3_chris_leadbeater/page/7/
165. **Arakawa, S., Gins, M.** Site of reversible destiny-Yoro park, Gifu [cited 03.01.2011.]. http://www.yoro-park.com/e/rev/index_a_en.html
166. Archigram [online]. *Wikipedia : the Free Encyclopedia* [cited 03.01.2011.].
<http://en.wikipedia.org/wiki/Archigram>
167. ArchiSculpture : Dialogues Between Architecture and Sculpture [online]. *Dexigner*, 2006, 10 January [cited 10.10.2014.].
<http://www.dexigner.com/news/6570>
168. *ArchiSculpture : dialogues between architecture and sculpture from the eighteenth century to the present day*. Ostfildern: Hatje Cantz, 2004. 224 p. ISBN 978-3-7757-1491-4. <http://www.hatjecantz.de/archisculpture-1455-1.html>
169. Architectural Ethics [online]. *Book Rags* [cited 10.10.2010.].
http://www.bookrags.com/research/architectural-ethics-este-0001_0001_0/
170. Architektur als Kunst ist unerträglich : Jacques Herzog [online]. *Zeit*, 13 Mai 2004 [cited 10.08.2014.]. http://www.zeit.de/2004/21/Interview_2fHerzog

171. Architectuur in Rotterdam. Warenhuis De Bijenkorf [online]. *Architectuur in Rotterdam* [cited 04.04.2015.].
<http://www.architectuurinrotterdam.nl/building.php?buildingid=102&lang=nl>
172. Architextile : Materialize the Future [online]. *Materia* [cited 13.07.2010.].
[http://www.materia.nl/575.0.html?&user_material\[material_uid\]=1342](http://www.materia.nl/575.0.html?&user_material[material_uid]=1342)
173. ARHIS Riga Plaza : ARHIS [online]. *ArchDaily* [cited 22.11.2014.].
<http://www.archdaily.com/166291/riga-plaza-arhis/>
174. Arhitektūra kā māksla I [tiešsaiste]. *a4d Raksti* [skatīts 02.05.2014.].
http://www.a4d.lv/lv/raksti/arhitektura_ka_maksla_i/
175. Arhitektūra kā māksla II [tiešsaiste]. *a4d Raksti* [skatīts 05.02.2014.].
http://www.a4d.lv/lv/raksti/arhitektura_ka_maksla_ii/
176. Arhitektūra plus māksla [tiešsaiste]. *a4d Raksti* [skatīts 22.11.2014.].
http://www.a4d.lv/lv/raksti/arhitektura_plus_maksla/
177. Arhitektūras psiholoģija [tiešsaiste]. *a4d Raksti* [skatīts 22.11.2014.].
http://www.a4d.lv/lv/raksti/arhitekturas_psihologija/
178. Art architecture limited [online]. *Art architecture* [cited 15.07.2010.].
<http://www.artarchitecture.co.uk/>
179. Art Science Museum by Moshe Safdie, 2011, Singapore [online] *AD Best Architectural Photos* [cited 03.03.2015.].
http://www.architecturaldigest.com/architecture/2014-02/best-instagram-photos-architecture-adarch-hashtag/jcr:content/par/cn_contentwell/par-main/cn_ad_slideshow/item6.rendition.slideshowVertical.adarch-instagram-architecture-07-artsience-museum.jpg
180. ASV, Čikāga. Chicago Spire, S. Kalatrava. Nerealizēts [online; cited 10.10.2014.].
<http://thewondrous.com/wp-content/uploads/2010/09/Chicago-Spire.jpg>
181. ASV, Losandželosa. Skulptūra Binocular Chiat/Day. Claes Oldenburg un Coosje van Bruggen. 1991 [online; cited 02.03.2014.].
<http://www.archithings.com/blaze-sculpture-by-ian-mcchesney/2013/02/23>
182. ASV. Mākoņu vārti Čikāgā, Millenium parkā. Anish Kapoor. 2004 [online].
Wikipedia: the free encyclopedia [cited 03.02.2015.].
http://en.wikipedia.org/wiki/Cloud_Gate

183. ASV, Ņujorka. Leonard street 56. Apartamentu ēkas. Skulptūra. Anish Kapoor. 2011 [online; cited 02.03.2014.]. <http://56leonardtribeca.com/wp-content/uploads/2013/01/06-Lobby-View-draft.jpg>
184. Atklāts konkurss „Latvijas ekspozīcija Venēcijas biennāles 11. starptautiskajā arhitektūras izstādē. Atklāts ideju konkurss. Realizācija” [tiešsaiste]. *Latvijas Arhitektu savienība* [skatīts 02.02.2015.]. <http://www.inarchive.com/page/2011-04-07/http://www.latarh.lv/konkursi.php?sadala=146&konkurss=165>
185. Atskatoties uz viesnīcas Liesma konkursu [tiešsaiste]. *a4d* [skatīts 19.02.2015.]. <http://www.a4d.lv/lv/projekti/atskatoties-uz-viesnīcas-liesma-konkursu>
186. Austrumlatvijas radošo pakalpojumu centrs „Zeimuls” [tiešsaiste]. *Rēzekne pilsēta Latgales sirdī* [skatīts 13.10.2013.]. <http://www.rezekne.lv/izglitiba/austrumlatvijas-radoso-pakalpojumu-centrs-zeimuls/>
187. Baku Flame Towers [online]. *ArchDaily*, 21 Aug 2014 [cited 10.09.2014.]. <http://www.archdaily.com/538883/baku-flame-towers-hok/>
188. Baku Flame Towers [online; cited 03.04.2015.]. <http://img211.imageshack.us/img211/8867/panoramaqv.png>
189. Baku flame towers [online; cited 10.09.2014.]. <http://img2.archilovers.com/story/49551531e51b4b6393e01239ea688761.jpg>
190. **Balkin, J. M.** Deconstruction [online; cited 10.03.2015.]. <http://www.yale.edu/lawweb/jbalkin/articles/deconessay.pdf>
191. Bauhaus [online]. *ArchDaily* [cited 20.03.2014.]. <http://www.archdaily.com/572724/infographic-the-bauhaus-movement-and-the-school-that-started-it-all/>
192. Beļģija, Brisele, Parlement Francophone, SKOPE. 2013 [tiešsaiste; skatīts 03.04.2015.]. <http://i0.wp.com/www10.aeccafe.com/blogs/arch-showcase/files/2014/07/DSC4039.jpg>
193. Beļģija. Paviljons Brigē. Toyo Ito. 2002 [online]. *My Architectural Moleskine* [cited 03.02.2015.]. <http://architecturalmoleskine.blogspot.com/2012/03/toyo-ito-bruges-pavilion.html>
194. Berlīnes filharmoniki, Berlīnes filharmonija, filharmonijas foajē no 6. oktobra (2009) līdz 22. jūnijam (2010) [tiešsaiste]. *Anothertravelguide* [citēts 03.03.2015.].

- http://www.anothertravelguide.lv/kulturas_afisa/eiropa/vacija/berline/arhivs/berlines_filharmoniki_berlines_filharmonija_filharmonijas_foaje_no_6_oktobra_2009_lidz_22_junijam_2010
195. BIG. Azerbaijan, Zira island seven peaks proposal [online]. *big.dk* [cited 03.04.2015.]. <http://big.dk/#projects-zir> Baku
 196. BIG. Paris, France. Europa city. Invited competition[online]. *big.dk* [cited 05.04.2015.]. <http://big.dk/#projects-eur>
 197. BIG profile, 2009 [online]. *BIG Architects group* [cited 11.01.2011.]. http://www.big.dk/download/BIG_PROFILE.pdf
 198. Birds Nest Beijing — Chinese National Stadium [tiešsaiste 30.03.2015.]. <http://www.e-architect.co.uk/beijing/birds-nest-beijing>
 199. Biroju ēka Ķīpsalā, Matrožu ielā 15 [tiešsaiste]. *Arhitektonika* [skatīts 06.01.2014.]. <http://www.arhitektonika.lv/?lang=lv>
 200. Blobitecture [online]. *citelighter* [cited 03.03.2015.]. <http://www.citelighter.com/art-architecture/architecture/knowledgecards/blobitecture>
 201. Blobitecture — The Rise of Organic Architecture [online]. *Kuriositas*, 22 January 2011 [cited 03.03.2015.]. <http://www.kuriositas.com/2011/01/blobitecture-rise-of-organic.html>
 202. Blobitecture [online]. *World Wide Words* [cited 03.03.2015.]. <http://www.worldwidewords.org/turnsofphrase/tp-blo2.htm>
 203. **Bloc, A.** Synthese des arts plastiques [online]. *Werk*, 1959, Band 31, Heft 4, S. 15–17 [cited 28.01.2015.]. <http://dx.doi.org/105169-seals124852>
 204. Brisbane airport kinetic parking garage facade by ned kahn + UAP [online]. *Designboom* [cited 31.03.2015.]. <http://www.designboom.com/art/brisbane-airport-kinetic-parking-garage-facade-by-ned-kahn-uap/>
 205. British Pavillion for Shanghai 2010 Expo [online]. *ArchDaily* [cited 03.03.2015.]. <http://www.archdaily.com/31185/british-pavillion-for-shanghai-2010-expo/>
 206. Bruges. Koncertzāle. Projekts 1999 [online; cited 03.04.2015.]. <http://www.neutelings-riedijk.com/index.php?id=14,57,0,0,1,0>
 207. **Budže, K.** Trīsdabis Santjago Kalatrava [tiešsaiste]. *Art territory* [skatīts 18.12.2014.]. http://www.artterritory.com/lv/dzivesstils/arhitektura/1247-trisdabis_santjago_kalatrava/

208. Bullring Shopping Centre — Birmingham [online]. *APT SKIDATA* [cited 03.03.2015.]. <http://www.aptcontrols.co.uk/images/news/bullring.jpg>
209. Burg Pavilion[online]. *Danda* [cited 13.07.2010.]. http://www.danda.be/gallery/brug_pavilion/1/
210. **Busbea, L.** Topologies — The Urban Utopia in France 1960–1970 (2007). *Architecture+Urbanism* [cited 02.04.2015.]. <http://architectureandurbanism.blogspot.com/2011/01/larry-busbea-topologies-urban-utopia-in.html>
211. Cápá kisvendéglő és motel [online]. *egykor.hu* [cited 03.04.2015.]. <http://egykor.hu/velence/capa-kisvendeglo-es-motel/2185>
212. Carpenter Center for the Visual Arts [online]. *CCVA* [cited 03.04.2015.]. <http://ccva.fas.harvard.edu/>
213. Central Library of Nice called Tete au Carre (Thinking inside the box), sculptor/artist Sacha Sosno. Acropolis conference centre [online]. *Alamy* [cited 31.03.2015.]. <http://www.alamy.com/stock-photo-central-library-of-nice-called-tete-au-carre-thinking-inside-the-box-57147684.html>
214. Cēsu koncertzāle [tiešsaiste]. *A4d Projekti*, 2014. gada 23. decembris [skatīts 20.02.2015.]. <http://www.a4d.lv/lv/projekti/cesu-koncertzale>
215. Children's Museum of Pittsburgh. [online]. *A Daily Dose of Architecture* [cited 13.07.2010.]. http://archidose.blogspot.com/2005_08_01_archive.html
216. **Chilton, G., Wilkinson, R. A.** Positive Art Therapy : Envisioning the Intersection of Art Therapy and Positive Psychology [online]. *Creative Wellbeing Workshops* [cited 04.04.2015.]. <http://creativewellbeingworkshops.com/2010/07/positive-art-therapy/>
217. Christo and Jeanne Claude. Wrapped Reichstag, Berlin 1971–1995 [online]. *Christo+J-C* [cited 03.03.2015.]. <http://christojeanneclaude.net/mobile/projects?p=wrapped-reichstag#.VVh1r5PzKxk>
218. Christo and Jeanne-Claude, Wrapped Reichstag, Berlin, 1971–1995, photograph 1995 [online]. *NGA* [cited 03.03.2015.]. <https://www.nga.gov/exhibitions/2002/christo/74fs.htm>
219. Collector coin for Rezekne city: CSC Zeimuļs: COMPLETED [online]. *SAALS* [cited 02.02.2014.]. <http://www.saals.lv/design/#/collector-coin/>

220. Competition Hotel Latvia, Liesma [online]. *Architezer* [cited 22.11.2014.].
<http://architizer.com/projects/competition-hotel-latvia-liesma/>
221. **Craven, J.** Blob Architecture (Blobitecture)[online]. *Architecture* [cited 03.03.2015.]. <http://architecture.about.com/od/B-Architecture-Terms/g/Blobitecture.htm>
222. Creative Service Centre of Eastern Latvia Zeimuļs /Pencils/, Bralu Skrindu Street 16, Rezekne [online]. *Architezer* [cited 22.11.2014.].
<http://architizer.com/projects/local-creative-service-centre-of->
223. DALA artarchitecture for social change [online]. *DALA* [cited 15.07.2010.].
<http://www.dala.org.za/>
224. Dala verb to make/creat [online]. *DALA* [cited 15.07.2010.].
<http://www.dala.org.za/>
225. Dancing House [online]. *Urbarama* [cited 03.03.2015.].
<http://en.urbarama.com/project/dancing-house>
226. Dancing House [online]. *Wikipedia : The Free Encyclopedia* [cited 02.03.2014.].
http://en.wikipedia.org/wiki/Dancing_House
227. Dānija, Roskilde, Incineration Line, Erick van Egeraat. 2014 [tiešsaiste; skatīts 03.04.2015.]. <https://s-media-cache-ak0.pinning.com/736x/85/f7/e5/85f7e5ad597bc33480389b3a06b0c954.jpg>
228. Daudzfunkcionāls ēku komplekss Rīgā starp Brīvības, Etnas un Mazā Klijānu ielām [tiešsaiste]. *Arhis* [skatīts 22.11.2014.].
[http://www.arhis.lv/index.php?action=product&cat_id=22&id=220.=](http://www.arhis.lv/index.php?action=product&cat_id=22&id=220.)
229. Dziesmu svētku estrāde [tiešsaiste]. Rīgas meži [skatīts 19.02.2015.].
http://www.rigasmezi.lv/lv/mezaparks/par_parku/dziesmu_svetku_estrade/?do_c=1167
230. Dzintaru 32 / SZK/Z Architects [online]. *ArchDaily*, August 7, 2013 [cited 23.02.2015.]. <http://www.archdaily.com/412023/dzintaru-32-ugis-zabers-szk/>
231. Dynamic facade (Kiefer technic showroom). Ernst Giselbrecht + Partner [online]. *Architonic* [cited 30.03.2015.]. <http://www.architonic.com/aisht/dynamic-facade-kiefer-technic-showroom-ernst-giselbrecht-partner/5100449>
232. Ekonomiskā Itālija : Dodžu pils Venēcijā [tiešsaiste]. *Ir laiks!* [skatīts 10.10.2014.].
<http://www.irlaiks.lv/tourism/offers/article.php?id=3823087>

233. Étienne-Louis Boullée: French architect [online]. *Encyclopedia Britannica* [cited 3.11.2014.].
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/75559/Etienne-Louis-Boullee>
234. Exposition „Synthèse des arts majeurs”, Porte maillot, Paris, France, 1950 [online]. *Fondation* [cited 02.05.2015.].
http://www.fondationlecorbusier.fr/corbuweb/morpheus.aspx?sysId=13&IrisObjectId=5712&sysLanguage=en-en&itemPos=44&itemSort=en-en_sort_string1%20&itemCount=216&sysParentName=&sysParentId=65
235. Façade of Notre-Dame de Reims [online]. *Wikipedia : the Free Encyclopedia* [cited 29.03.2015.]. <http://en.wikipedia.org/wiki/Reims#/media/File:ReimsCathedral-01s.jpg>.
236. Felix Candela Iglesia de la Medalla de la Virgen Milagrosa durante la construcción, Ixcateopan 78 y Matías Romero, Col. Vertiz Narvarte, México, DF 1954 [online]. *Pinterest* [cited 31.03.2015.].
<https://www.pinterest.com/pin/259871840972304569>
237. Fondation Louis Vuitton: Gehry Partners [online]. *Arch Daily*, October 13, 2014 [cited 10.01.2015.]. <http://www.archdaily.com/555694/fondation-louis-vuitton-gehry-partners/>
238. Francija. Noisel-sur-Marne. Menier šokolādes fabrika. Ž. Saljērs. 1871–1972 [online; cited 03.04.2015.]. http://rodi-art.com/blog/wp-content/uploads/2011/06/1_menier01.jpg
239. Frank Gehry's first London building to be built next to Battersea power station [online]. *Theguardian* [cited 03.03.2015.].
<http://www.theguardian.com/artanddesign/2013/oct/31/frank-gehry-first-london-building-battersea-power-station>
240. Frank Gehry's „paper bag” business school opens in Sydney [online]. *Dezeen Magazine*, 2015, 3 February [cited 03.02.2015.].
<http://www.dezeen.com/2015/02/03/frank-gehry-paper-bag-dr-chau-chak-wing-uts-business-school-sydney-opens/>
241. **Frearson, A.** Beko masterplan by Zaha Hadid [online]. *Dezeen*, December 5, 2012. [cited 19.02.2015.]. <http://www.dezeen.com/2012/12/05/beko-masterplan-by-zaha-hadid/>

242. Friedensreich Hundertwasser architecture [cited 07.04.2015.].
<http://pixgood.com/friedensreich-hundertwasser-architecture.html>
243. Friedensreich Hundertwasser: 1928–2000 [online]. *Daily Art Fixx*, December 15, 2014 [cited 07.04.2015.].
<http://www.dailyartfixx.com/2014/12/15/friedensreich-hundertwasser-1928-2000/>
244. Germany, Berlin, Jewish Museum, Daniel Libeskind. 2012 [online; cited 03.04.2015.]. https://archide.files.wordpress.com/2008/11/berlijn_106.jpg;
http://s0.geograph.org.uk/geophotos/03/11/74/3117499_13f7d289.jpg;
<http://www.arcspace.com/CropUp/-/media/195230/10calatrava.jpg>;
<http://www.arcspace.com/CropUp/-/media/20243/3torso.jpg>
245. Geštalta vēsture [tiešsaiste]. *Rīgas Geštalta institūts* [skatīts 03.04.2015.].
http://www.gestalt.lv/lat/gestalta_teraija/
246. **Giermann, H.** XTU Architects Imagine Self-Building Wall City [online]. *ArcDaily*, April 8, 2015 [cited 03.04.2015.]. <http://www.archdaily.com/616898/x-tu-architects-imagine-self-building-wall-city/>
247. **Ginsberg, J.** 1961–1964. Immeuble de logements, 181–183, avenue Victor-Hugo, Paris 16e [online]. *Citechaillot* [cited 30.03.2015.].
http://www.citechaillot.fr/ressources/expositions_virtuelles/vegetal/03-theme01-ssthem03-doc27.html
248. **Gisiger, H.** Über André Bloc [online]. *ETH Bibliothek : Memory of Swiss construction online : Werk, 1964, Band 51, Heft 7, S. 271–272* [cited 10.10.2014.].
<http://retro.seals.ch/digbib/view?pid=wbw-002:1964:51::2414>
249. **Gonsales, E.** Cybernetic Art Pioneer Nicolas Schöffer's Lifetime of Kinetic Sculptures [online]. *The Creators Project* [cited 02.02.2015.].
<http://thecreatorsproject.vice.com/blog/cybernetic-art-pioneer-nicolas-sch%C3%B6ffer%E2%80%99s-lifetime-of-kinetic-sculptures>
250. **Gruson, L.** Claude Nicolas Ledoux, visionary architecture and social utopia. [online]. *The open archive HAL-SHS* [cited 10.10.2014.]. <https://halshs.archives-ouvertes.fr/hal-00767259> (Document submitted on 20 Dec 2012.)
251. Herzog & de Meuron (1), August 5, 2010 [cited 07.04.2015.].
http://1.bp.blogspot.com/_cogxKrs-

- Geg/TFq8KPzcIxI/AAAAAAAAAAD8/ErVvTEczAqw/s1600/dzn_The-Elbphilharmonie-by-Herzog-de-Meuron-1.jpg
252. Herzog & de Meuron : Elbphilharmonic hall in Hamburg [online]. *Designboom* , September 8, 2009 [cited 07.04.2015].
<http://www.designboom.com/architecture/herzog-de-meuron-elbphilharmonic-hall-in-hamburg/>
253. Herzog and de Meuron façade. *Flickr* [online; cited 13.07.2010].
<http://www.flickr.com/photos/ovlov/315150098/>
254. HHD_FUN. Qingdao, Shandong, China. Earthly Pond Service Center of International Horticultural Exposition [online]. *Archdaily*, April 5, 2015 [cited 05.04.2015]. http://www.archdaily.com/614412/earthly-pond-service-center-of-international-horticultural-exposition-hhd_fun/
255. HHD_FUN. Qingdao, Shandong, China. Earthly Pond Service Center of International Horticultural Exposition [online]. *Archdaily*, March 25, 2015 [cited 05.04.2015]. http://www.archdaily.com/613765/heavenly-water-service-center-of-international-horticultural-exposition-2014-hhd_fun/
256. Housing : Dzīvojamā ēka Jūrmalā Sporta ielā. Arhitekts Uģis Šēnbergs [tiešsaiste 23.02.2015.]. <http://www.senbergs.lv/eng/projects/index.php?5056>
257. Iceland Pavilion for Shanghai World Expo 2010 [online]. *Archdaily* [cited 15.07.2010.]. <http://www.archdaily.com/54124/iceland-pavilion-for-shanghai-world-expo-2010/eev6va/>
258. Iepriekšējie laureāti. 2009. Pārventas bibliotēka Venstpīlī [tiešsaiste]. Latvijas Arhitektūras gada balva [skatīts 07.01.2014.].
<http://www.arhitektura2014.lv/laureati/>
259. Iluma Woha [online]. *ArchDaily* [cited 03.03.2015.].
<http://www.archdaily.com/59896/iluma-woha/>
260. Immeuble Le Corbusier à Marseille [online]. *Leblogenergie* [cited 30.03.2015.].
<http://www.leblogenergie.com/2006/12/25/immeuble-le-cor/>
261. In Progress: Aquatic Center / Zaha Hadid [online; cited 03.02.2015.].
<http://www.archdaily.com/41392/in-progress-aquatic-center-zaha-hadid/>
262. Japāna. Tokija. Nakaginas Kapsulu tornis. K. Kurokava, 1972 [online; cited 02.03.2015.]. <http://www.wordpress.tokyotimes.org/archives/nakagin12.jpg>

263. Jaunā ēka Citadelē [tiešsaiste]. *a4d* [skatīts 06.01.2014.].
<http://www.a4d.lv/lv/projekti/citadele-parex/>
264. Jaunais kultūrizglītības centrs Ādažos [tiešsaiste]. *abc.lv* [skatīts 02.02.2014.].
http://www.abc.lv/article/kulturizglitibas_centrs_adazos/
265. Jaunais Rīgas teātris. NRJA [tiešsaiste]. *a4d* [skatīts 19.02.2015.].
<http://www.a4d.lv/lv/projekti/jaunais-rigas-teatris-nrja/>
266. **Jencks, C.** 2000 July : Jencks' Theory of Evolution, an Overview of 20th Century Architecture [online]. *The Architectural Review*; 7 December 2011 [cited 10.10.2014.]. <http://www.architectural-review.com/2000-july-jencks-theory-of-evolution-an-overview-of-20th-century-architecture/8623596.article>
267. **Johnson, P.** Ägget, Egon Möller-Nielsen, 1951 [online]. *Playscapes* [cited 30.03.2015.]. <http://www.play-scapes.com/play-history/agget-egon-moller-nielsen-1951/>.
268. **Jones, R.** AD Classics: La Sagrada Familia / Antoni Gaudi [online]. *ArchDaily* [cited 20.03.2015.]. <http://www.archdaily.com/438992/ad-classics-la-sagrada-familia-antoni-gaudi/>
269. Josep Maria Subirachs — The Sculptor and his Works [online]. *OEN* [cited 25.08.2014.]. <http://the189.com/sculpture/josep-maria-subirachs-the-sculptor-and-his-works/>
270. Jūrmala. Dzintaru Mežaparks. Substance — Arnis Dimiņš, Brigita Bārāle. 2007–2010 [tiešsaiste]. *a4d Projekti* [skatīts 03.02.2014.].
<http://www.a4d.lv/lv/projekti/dzintaru-mezapraks/>
271. **Kaže-Zumberga, R.** Dievs radīja zemi, bet holandieši radīja Nīderlandi. Saruna ar arhitektu Vilemu Janu Nētelingu [tiešsaiste]. *Art territory* [skatīts 18.12.2014.].
http://www.artterritory.com/lv/dzivesstils/arhitektura/4296-dievs_radija_zemi,_bet_holandiesi_radija_niderlandi/
272. Kiberskulptūra — „dejojošs” robots *CYSP* 1. N. Šofers [online; cited 02.03.2015.].
<https://www.pinterest.com/pin/299137600223535400/>
273. Kinetic Architecture [online; cited 02.01.2015.].
<http://www.kineticarchitecture.net/>
274. Konkursi. Velve [tiešsaiste 18.02.2015.]. <http://www.velveni.lv/lv/contest>
275. Konkurss „Marriott hotel Rīga”, fasādes [tiešsaiste]. *Senbergs* [skatīts 22.11.2014.].
<http://www.senbergs.lv/lat/projects/index.php?3066&text>

276. **Krastiņš, J.** *Arhitektūras stili Latvijā* [tiešsaiste 05.02.2015.].
http://e.znet.lv/Arhitekt_stili_Latvija_Text.pdf
277. **Kroll, A.** AD Classics : Parc de la Villette/Bernard Tschumi [online]. *ArchDaily* [cited 05.12.2010.]. <http://www.archdaily.com/92321/ad-classics-parc-de-la-villette-bernard>
278. Kungu, Kalēju, Peitavas — Uģis Šēnbergs. Arhitekts [tiešsaiste]. *a4d* [skatīts 19.02.2015.].
http://www.a4d.lv/lv/projekti/kungu_kaleju_peitavas__ugis_senbergs_arhitekts/
279. Kurshi Hotel : Fotogalerija [[tiešsaiste 31.03.2015.].
<http://www.kurshihotel.lv/fotogalerija/>
280. **Ķempe, I.** Arhisskulptūra [tiešsaiste]. *a4d Raksti* [skatīts 18.12.2014.].
<http://www.a4d.lv/lv/raksti/427>
281. La Alhambra de Granada [online]. *Arteguias* [cited 03.03.2015.].
<http://www.arteguias.com/nazari.htm>
282. La ruche active [online]. Rh+architecture [cited 13.07.2010.]. <http://www.rhplus-architecture.com/index.php?/bureaux/ruche/>
283. La Tête Carrée, Nice, France, 1996–2002 [online]. *Nicetourisme* [cited 03.03.2015.].
http://www.nicetourisme.com/resources/directory/entries/photos/ce/thumbs/127_4d63b6faeb027_76e19ddfba6915dc9bb895382c0b18bc6f6c3ec0.j
284. Latvia Cultural center, Karosta, Latvia : Nominate of WA Annual award [online]. *Architezer* [cited 22.11.2014.]. <http://architizer.com/projects/latvia-cultural-center/>
285. Latvia Pavilion for Shanghai World Expo 2010 [online]. *ArchDaily* [cited 06.01.2015.]. <http://www.archdaily.com/48851/latvia-pavilion-for-shanghai-world-expo-2010/>
286. Latvijas Mākslas akadēmijas ēku kompleksa rekonstrukcija. *Arhitektonika* [tiešsaiste 30.03.2015.]. <http://www.arhitektonika.lv/>
287. Latvijas Nacionālā bibliotēka [tiešsaiste]. *a4d* [skatīts 06.01.2014.].
<http://www.a4d.lv/lv/projekti/latvijas-nacionala-biblioteka/>
288. Latvija. Ventspils. Ražošanas ēka Dzintaru ielā 3/5. AKA birojs. 2006–2007 [tiešsaiste]. *Kultūras karte* [skatīts 10.01.2014.].

- <http://www.kulturaskarte.lv/lv/musdienu-arhitektura/sulu-koncentratu-parkrausanas-un-uzglabšanas-terminals-ventspili>
289. **Lanks, B.** Inside Frank Gehry's Spectacular Louis Vuitton Foundation [online]. *Bloomberg Businessweek*, October 28, 2014 [cited 10.01.2015.].
<http://www.bloomberg.com/bw/articles/2014-10-28/fondation-louis-vuitton-designed-by-frank-gehry-opens-in-paris>
290. **Lediņš, H.** *Arhitektūras uztveres filozofiskie aspekti*. Rīga, 1981 [tiešsaiste, skatīts 05.02.2015.]. http://static.lndb.lv/lmc_texts/00001/5-1980-ledins-arhitekturas-uztveres-filozofiskie-aspekti-1981.pdf
291. Lielbritānija, Londona. Coca-Cola Beatbox paviljons. Asif Khan, Pernilla Ohrstedt. 2012 [online; cited 02.03.2014.].
http://s0.geograph.org.uk/geophotos/03/11/74/3117499_13f7d289.jpg
292. Liepājas daudzfunkcionālais centrs „Lielais Dzintars” [tiešsaiste]. *Vega1* [skatīts 18.02.2015.]. <http://vega1.lv/project/liepajas-daudzfunkcionalais-centrs-lielais-dzintars/>
293. LIN architects : cite du design [online]. *Designboom* [cited 16.07.2010.].
<http://www.designboom.com/weblog/cat/9/view/8587/lin-architects-cite-du-design.html>
294. LINEAMENTUM — koncertzāle Rīgā [tiešsaiste]. *a4d Projekti* [skatīts 10.01.2015.]. http://www.a4d.lv/lv/projekti/lineamentum_koncertzale_riga/
295. Little Moreton Hall [online]. *Wikipedia : The Free Encyclopedia* [cited 03.03.2015.]. http://en.wikipedia.org/wiki/Little_Moreton_Hall
296. Lucavsalas attīstības vīzija [tiešsaiste]. *Ivara Šļivkas birojs* [skatīts 22.11.2014.].
<http://www.isb.lv/>
297. MAD architects studio visit : sinosteel international plaza [online]. *Designboom* [cited 16.07.2010.].
<http://www.designboom.com/weblog/cat/9/view/8274/mad-architects-studio-visit-sinosteel-international-plaza.html>
298. Mākslas terapija [tiešsaiste]. *SIA APERTO* [skatīts 22.11.2014.].
<http://www.auzaart.lv/makslas-terapija>
299. Markthal Rotterdam : MVRDV [online]. *Archdaily* [cited 02.02.2014.].
<http://www.archdaily.com/553933/markthal-rotterdam-mvrdv/>

300. Makovecz Hungarian Pavilion in Seville [online]. *Solaripedia* [cited 03.04.2015.]. http://www.solaripedia.com/13/65/599/makovecz_seville_pavilion_model.html
301. MAS Museum in Antwerp by Neutelings Riedijk [online] *Yatzer* [cited 03.04.2015.]. <http://www.yatzer.com/MAS-Museum-in-Antwerp-by-Neutelings-Riedijk>
302. Masterplan : Bahrain International Circuit, Sakhir, Kindom of Bahrain, 2007 [online]. *Zaha Hadid Architects* [cited 18.01.2011.]. <http://www.zaha-hadid.com/masterplans/bahrain-international-circuit>
303. Masterplan : Cairo Expo City, 2009 [online]. *Zaha Hadid Architects* [cited 18.01.2011.]. <http://www.zaha-hadid.com/masterplans/cairo-expo-city>
304. Masterplan : Kartal Pendik Masterplan, Istanbul, Turkey, 2006 [online]. *Zaha Hadid Architects* [cited 18.01.2011.]. <http://www.zaha-hadid.com/masterplans/kartal-pendik-masterplan>
305. Maxxi: Museum of XXI Century Arts Rome, Italy [online]. *Zaha Hadid Architects* [cited 13.07.2010.]. <http://www.zaha-hadid.com/>
306. **Mayer, J. H.** Architects' Metropol Parasol opening this Sunday [online]. *Archdaily* March 25, 2011 [cited 19.02.2015.]. <http://www.archdaily.com/122621/j-mayer-h-architects-metropol-parasol-opening-this-sunday/>
307. Mei JIN. Blobitecture : Blob Architecture. Thesis paper 02-present [online; cited 03.03.2015.]. <https://imgcwp.files.wordpress.com/2013/04/blobitecture.pdf>
308. **Meistere, U.** Pieminekļis trakumam [tiešsaiste]. *Art territory* [skatīts 18.12.2014.]. www.artterritory.com/lv/teksti/raksti/4221-pieminekļis_trakumam/
309. **Mendelsohn, E.** Architecture Expressioniste : Le Facteur de „Dionysos” [online]. *Kmt Space* [cited 25.08.2014.]. <http://www.kmtspace.com/archiexpressioniste.htm>
310. **Merin, G.** AD Classics: The Einstein Tower / Erich Mendelsohn [online]. *Arch Daily*, July 14, 2013 [cited 10.10.2014.]. <http://www.archdaily.com/402033/ad-classics-the-einstein-tower-erich-mendelsohn/>
311. Metal sculpture by Naum Gabo in Rotterdam, Netherlands [online]. *Wikipedia : The Free Encyclopedia* [cited 04.04.2015.]. http://en.wikipedia.org/wiki/Naum_Gabo#/media/File:Gabo_Rotterdam_2.jpg

312. Meudon — Maison de gardien (de la maison André Bloc) [online]. *Artu deja oublie* [cited 30.03.2015.]. <http://astudejaoublie.blogspot.com/2013/01/meudon-maison-de-gardien-andre-bloc-c.html>
313. Mežaparka Lielā estrāde — žūrijas viedokļi [tiešsaiste]. *a4d* [skatīts 19.02.2015.]. http://www.a4d.lv/lv/projekti/mezaparka_liela_estrade_zurijas_viedokli/
314. Milan Expo 2015 [online]. *ArchDaily* [cited 10.10.2014.]. <http://www.archdaily.com/tag/milan-expo-2015/>
315. **Minard, C. J.** *Napoleona karagājiena (1812–1813) un Krieviju integrētā ģeogrāfiskā un informatīvā karte* [tiešsaiste 20.01.2010.]. http://cartographia.files.wordpress.com/2008/05/minard_napoleon.png
316. Modernisma pēdējais liecinieks Oskars. 1907–2012 [tiešsaiste]. *Art territory* [skatīts 10.01.2015.]. http://arterritory.com/lv/dzivesstils/arhitektura/1861-modernisma_pedejais_liecinieks_oskars_19072012/
317. **Möller-Nielsen, E.** Tufsen (1949) i Humlegården i Stockholm [online]. *Wikipedia* [cited 30.03.2015.]. http://sv.wikipedia.org/wiki/Egon_M%C3%B6ller-Nielsen#/media/File:Egon_M%C3%B6ller-Nielsen_Tufsen_Humleg%C3%A5rden_05.JPG
318. Mozambika, Maputo. Edifício Residencial „O Leão Que Ri”, dzīvojamā ēka. A. Guedess. 1956–1958 [online; cited 01.03.2015.]. http://1.bp.blogspot.com/-1KNEuLT0oG8/VSGaHXz-mOI/AAAAAAAAEpQ/64G4Z4C2pAA/s1600/8571667112_e3
319. „Naktssargs” (1930), tēln. R. Maurs, Ausekļa iela 3 (1927) arh. P. Dreimanis [tiešsaiste]. *Panoramio* [skatīts 02.02.2014.]. <http://www.panoramio.com/photo/9008722>
320. Netherlands Institute for Sound and Vision [online; cited 03.04.2015.]. <http://www.neutelings-riedijk.com/index.php?id=13,37,0,0,1,0>
321. Notes from the Archive : James Stirling : Neue Staatsgalerie Stuttgart (1977–1984) [online]. *artCore* [cited 22.11.2014.]. <http://kultur-online.net/node/17486>
322. NRJA priekšlikums ostas pasažieru terminālim [tiešsaiste]. *a4d* [skatīts 19.02.2015.]. <http://www.a4d.lv/lv/projekti/nrja-priekslikums-ostas-pasazieru-terminalim/>

323. Nuovo Parco Urbano di Bagnoli [online]. *Zaha Hadid Architects* [cited 11.01.2011.]. <http://europaconcorsi.com/projects/22545-Nuovo-Parco-Urbano-Di-Coroglio-bagnoli>
324. **O'Brien, V.** *Faceted glass in concrete* [online; cited 25.10.2014.]. http://www.concreteconstruction.net/Images/Faceted%20Glass%20in%20Concrete_tcm45-340684.pdf
325. Oskars Nīmeijers būvē kultūras centru Spānijā [tiešsaiste]. *Diena*, 2007. gada 14. decembris [skatīts 10.01.2015.]. <http://www.diena.lv/arhivs/oskars-nimeijers-buve-kulturas-centru-spanija-13331051>
326. Padomju arhitektūra [tiešsaiste]. *Atlants* [skatīts 10.03.2014.]. <http://www.atlants.lv/konspekts/arhitektura-latvija-20gadsimta-80-90gados/252012>
327. **Pallasmaa, J.** *Space, Place and Atmosphere : Peripheral Perception in Existential Experience*. Helsinki, 2011, p. 16 [online, cited 05.02.2015.]. <http://www.ads.org.uk/download/6584-juhani-pallasmaa-space-place-and-atmosphere>
328. Pārventas bibliotēka — gada ievērojamākā ēka Latvijā [tiešsaiste]. *A4d Projekti*, 2010. gada 21. maijs [skatīts 20.02.2015.]. <http://www.a4d.lv/lv/projekti/parventas-biblioteka-gada-ieverojamaka-eka-latvija/>
329. Pašas neparastākās celtnes no visas pasaules [tiešsaiste] *iStule*, 2010. gada 15. jūlijs [skatīts 03.03.2015.]. <http://www.istyle.lv/2010/07/15/pasas-neparastakas-celtnes-no-visas-pasaules>
330. Pavilion and Workshops for Nature Concert Hall : Sigulda, Latvia [online]. *Architezer* [cited 22.11.2014.]. <http://architizer.com/projects/pavilion-and-workshops-for-nature-concert-hall/>
331. Paviljons : Latvia Expo [tiešsaiste 23.02.2015.]. <http://www.latviaexpo.com/lv/apmekletajiem/paviljons/>
332. Pazemes kultūras nams Valkā [tiešsaiste]. *Ivara Šļivkas birojs* [skatīts 22.11.2014.]. <http://www.isb.lv/>
333. PES-Architects Wuxi Grand Theatre [online]. *e-architect* [cited 07.04.2015.]. http://www.e-architect.co.uk/images/jpgs/china/wuxi_grand_theatre_p230812_p2.jpg

334. Polish Pavilion. Over-Ornamented architecture? [online]. *Ella's posterous* [cited 15.07.2010.]. <http://ella.posterous.com/over-ornamented-architecture>
335. Polish pavilion for Snanghai: World Expo 2010 [online]. *Dezeen magazine* 6 January 2008 [cited 13.07.2010.]. <http://www.dezeen.com/2008/01/06/polish-pavilion-for-shanghai-expo-2010>
336. Porta Fira Towers / Toyo Ito AA + Fermín Vázquez (b720 Arquitectos) [online; cited 03.02.2015.]. <http://www.archdaily.com/66387/porta-fira-towers-toyo-ito-aa-fermin-vazquez-b720-arquitectos/>
337. Positive Architecture [online]. *Rare, The Architect*, January 14, 2015 [cited 15.02.2015.]. http://www.rarethearchitect.com/?essential_grid=in-an-ideal-world
338. Practical Constructivism: Utopia Ltd at GRAD, London, United Kingdom [online]. *Irenebrination : Notes on Architecture, Art, Fashion and Style*, November 28, 2013 [cited 04.04.2015.]. http://irenebrination.typepad.com/irenebrination_notes_on_a/2013/11/
339. Pūt vējini konkursa uzvarētāju projekts [tiešsaiste]. *a4d* [skatīts 19.02.2015.]. <http://www.a4d.lv/lv/projekti/put-vejini-konkursa-uzvaretaju-projekts/>
340. Ravensbourne College by Foreign Office Architects [online]. *Dezeen*, 13 September, 2010 [cited 07.04.2015.]. <http://www.dezeen.com/2010/09/13/ravensbourne-college-by-foreign-office-architects/>
341. Reiterna nams [tiešsaiste]. *Latvijas Mākslas Vēsture* [skatīts 10.10.2014.]. http://www.makslasvesture.lv/index.php/Reiterna_nams
342. Rezekne Creative Service Centre — Zeimuls /Pencil/ Austra tree / COMPLETED 2012 [tiešsaiste]. *Saals* [skatīts 14.10.2014.]. <http://www.saals.lv/forms/#/austra-tree/>
343. Riga International Airport Winning Proposal : Haptic Architects [online]. *Archdaily*, February 14, 2012 [cited 19.02.2015.]. <http://www.archdaily.com/207488/riga-international-airport-winning-proposal-haptic-architects/>
344. Rīga. Īres nams Kalēju ielā 23. P. Mendelštams. 1903 [tiešsaiste; skatīts 04.02.2014.]. <http://www.la-belle-epoque.de/riga/vecriga/kaleju23a.jpg>

345. Rīga Jugendstil 05. Smilšu iela 2. Architect: Konstantīns Pēkšēns [tiešsaiste]. *Flickr* [skatīts 02.02.2014.]. <https://www.flickr.com/photos/arnimschulz/9640179833/>
346. Rīga Plaza : Arhis. [tiešsaiste]. *Archdaily* [cited 13.10.2013.]. <http://www.archdaily.com/166291/riga-plaza-arhis/>
347. Rīgas centru rotā Dziesmusvētku „Sidraba birzs vainags” [tiešsaiste]. *XXV Vispārējie latviešu dziesmu un XV Deju svētki; Ziņas*, 2013. gada 17. jūnijs [skatīts 03.02.2014.]. <http://www.dziesmusvetki.tv/lv/zinas/65/n/>
348. Rīgas Koncertzāles projekts — AB.SZK. *Dizaini.lv* [tiešsaiste 18.02.2015.]. <http://www.dizaini.lv/?p=3033>
349. RKW Architektur + Städtebau wird 60 Jahre alt : Horten [online]. *Architekturzeitung* [cited 31.03.2015.]. <http://www.architekturzeitung.com/architekturmagazin/architekturnachrichten-architekturinfos/353-architekturbuero-rhode-kellermann-wawrowsky.html>
350. Sabiedriskais komplekss Jūrmalā — Balta istaba [tiešsaiste]. *a4d Projekti* [skatīts 18.04.2015.]. <http://www.a4d.lv/lv/projekti/sabiedriskais-komplekss-jurmala-balta-istaba/>
351. **Sadler, S.** One modernism? One history, One world, One Guedes? [online]. *Gizmo*, January 10, 2011 [cited 30.03.15.]. <http://www.gizmoweb.org/2011/01/one-modernism-one-history-one-world-one-guedes/>
352. Saint-Nazaire Theatre K-architectures [online]. *Archdaily*, November 27, 2012 [cited 01.04.2015.]. <http://www.archdaily.com/298563/saint-nazaire-theatre-k-architectures/>
353. Salaspils_memoriāls [tiešsaiste]. *Vietas: Latvijas ceļvedis* [skatīts 13.10.2013.]. http://www.vietas.lv/objekts/salaspils_memorialais_ansamblis
354. Sārnates apmetne [tiešsaiste]. *Vikipēdija : Brīvā enciklopēdija* [skatīts 10.10.2014.]. http://lv.wikipedia.org/wiki/S%C4%81rnates_apmetne
355. Sculptural architecture [online]. *Archnet* [cited 03.03.2015.]. http://archnet.org/archive/message_181535
356. Sidraba birzs [tiešsaiste; skatīts 03.04.2015.]. <http://dziesmusvetki.tv/Uploads/2013/06/17/51bf06c0-1.jpg>
357. Silos 13/vib architecture [online]. *ArchDaily*, August 4, 2014 [cited 08.04.2015.]. <http://www.archdaily.com/532946/silos-13-vib-architecture/>

358. **Simard, J.** Vers une synthèse des arts majeurs [online]. *Erudit*, Liberté, vol. 1, Nr.°3, 1959, p. 145–151 [cited 10.01.2015.].
<http://www.erudit.org/culture/liberte1026896/liberte1430626/59634ac.pdf>
359. **Singer, M.** Daniel Libeskind: On the Healing Power of Place [online]. *American Institute of Architects* [cited 30.03.2015.].
<http://www.aia.org/practicing/AIAB094858>
360. Situacionisms [tiešsaiste]. *Kultūrvēstures terminu skaidrojošā vārdnīca* [skatīts 02.02.2015.]. <http://vesture.eu/index.php/Situacionisms>
361. Skārņu iela 11 [tiešsaiste]. *Dekarta Property* [skatīts 19.02.2015.].
<http://www.dpg.lv/lv/objekti/skarnu-11/>
362. Some thoughts on Responsive Kinetic Architecture [online]. *Interactive Architecture*, July 27, 2006 [cited 16.07.2010.].
<http://www.interactivearchitecture.org/index.php?s=umbrella&searchbutton=Go>
363. Spānija, Barselona. Baznīca La Sagrada Familia. „Kaislību” (Passion) fasāde. J. Sobiraka skulptūras [online; cited 04.02.2014.].
https://deathofjesus.files.wordpress.com/2011/11/img_1367.jpg
364. Spānija, Barselona. Baznīca La Sagrada Familia. „Kaislību” (Passion) fasāde. J. Sobiraka skulptūras [online; cited 04.02.2014.]. <https://s-media-cache-ak0.pinning.com/originals/7e/ae/69/7eae69ac5cca31aec7e18f458a1e26a5.jpg>
365. Spānija, Bilbao. Gugenheima muzejs. F. Gērijs. 1997 [online; cited 10.10.2014.].
<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/de/Guggenheim-bilbao-jan05.jpg>
366. Spānija. Parish church of Santa Monica Rivas-Vaciamadrid. Vicens + Ramos Architects. 2002–2008 [online; cited 01.03.2015.].
https://moco-choco-dot-com.files.wordpress.com/2012/11/unusual_building_iglesia_santa_monica.jpg?w=750
367. Spānija. Valensija. City of Arts and Sciences, S. Kalatrava. 1998 [online; cited 03.04.2015.]. <https://moreaedesign.files.wordpress.com/2010/09/city-of-arts-and-sciences-in-valencia-spain3.jpg?w=700>
368. Spānija. Valensija. City of Arts and Sciences, S. Kalatrava. 1998 [online; cited 03.04.2015.]. <http://www.arcspace.com/CropUp/-/media/195230/10calatrava.jpg>

369. SPIRALE, Alexander Calder [online]. *Calder Foundation* [cited 04.04.2015.].
<http://www.calder.org/work/by-category/toy>
370. Sporta laukuma sezonu pagarinošs milzu jāņtārpiņš [tiešsaiste]. *a4d* [skatīts 06.01.2014.].
http://www.a4d.lv/lv/projekti/sporta_laukuma_sezonu_pagarinoss_milzu_jantar_pins/
371. Spotlight: Félix Candela [online]. *ArchDaily* [cited 02.02.2014.].
<http://www.archdaily.com/tag/felix-candela/>
372. **Spuybroek, L.** NOX Architecten [online]. *Archlab* [cited 11.01.2011.].
<http://www.archilab.org/public/1999/artistes/noxa01en.htm>
373. **Spuybroek, L.** The Water pavilion : NOX Machining Architecture [online]. *Arcspace* [cited 03.01.2011.].
http://www.arcspace.com/books/nox_book/nox_book1.html
374. Structures and roofs of St. Stephen's cathedral, Vienna, Austria [online]. *Wikimedia Commons*, 21 February 2012 [cited 10.10.2014.].
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Structures_roofs_St_Stephen's_cathedral_Vienna_modifi%C3%A9-2.jpg?uselang=en
375. Studio dror. dror: havvada man made island off the turkish coast [online]. *Designboom*, Oct. 02, 2012 [cited 03.04.2015.].
<http://www.designboom.com/architecture/dror-havvada-man-made-island-off-the-turkish-coast/>
376. **Sungur, E.** ArhiSculpture : Dialogues between Architecture and Sculpture [online]. *Dexigner* [cited 13.07.2010.]. <http://www.dexigner.com/architecture/news-g6570.html>
377. **Sveiven, M.** AD Classics : Vitra Design Museum and Factory / Frank Gehry [online]. *Arch Daily*, February 24, 2012 [cited 10.01.2015.].
<http://www.archdaily.com/211010/ad-classics-vitra-design-museum-and-factory-frank-gehry>
378. Tāds Saules akmens [tiešsaiste]. *A4d Raksti* [skatīts 20.02.2015.].
http://www.a4d.lv/lv/raksti/tads_saules_akmens/
379. The Al-Bahar Tower, Abu Dhabi. [online; cited 03.02.2015.].
<http://www.techzug.com/index.php/architecture/the-al-bahar-tower-abu-dhabi.html>

380. The Battery : Amager (Copenhagen) Master Plan. BIG Architects group [online]. *e-architect* [cited 06.02.2011.]. http://www.e-architect.co.uk/images/jpgs/copenhagen/the_battery_big181008_5.jpg
381. „The Right to Dream”, a week with Hundertwasser... [online]. *Annieferris*, January 05, 2014 [cited 07.04.2015.]. <http://annieferris.com/the-right-to-dream-a-week-with-hundertwasser/>
382. The secrete life of building [online]. *Dailymotion* [cited 10.01.2015.]. http://www.dailymotion.com/video/xu9ms8_the-secret-life-of-buildings_shortfilms
383. The Square Head Building — An Amazing Habitable Sculpture [online] *Travelogue of An Armchair Traveller* [cited 01.03.2015.]. <http://armchairtravelogue.blogspot.com/2010/05/square-head-building-amazing-habitable.html>
384. Theo Jansen, 2009 [online] *Strandbeest* [cited 03.04.2015.]. <http://www.strandbeest.com/photos.php>
385. **Tīfentāle, A.** Ar mīlestību no Bilbao [tiešsaiste]. *Studija*, 2004, Nr. 4 (37) [skatīts 10.01.2015.]. <http://www.studija.lv/?parent=1465>
386. **Tokarev, E.** Float platform [online]. *Architezer* [cited 22.11.2014.]. <http://architizer.com/projects/float-platform/>
387. Top Liepājas koncertzāle „Lielais dzintars” [tiešsaiste]. *lsm*, 05.03.2014. [cited 04.06.2015.]. <http://www.lsm.lv/lv/raksts/kulturpolitika/kultura/top-liepajas-koncertzale-lielais-dzintars.a79150/>
388. Torņakalns (jaunais Rīgas centrs) [tiešsaiste]. *Senbergs* [skatīts 22.11.2014.]. <http://www.senbergs.lv/lat/projects/index.php?1443&text>
389. Torņakalns — Uģis Šēnbergs. Arhitekts [tiešsaiste]. *A4d Projekti*, 2007. gada 2. oktobris [skatīts 10.10.2014.]. <http://www.a4d.lv/lv/projekti/862/>
390. **Torre, A.** Nouvel's Torre Agbar [online]. *Architecture Week*. [cited 13.07.2010.]. http://www.architectureweek.com/cgi-bin/awimage?dir=2006/0823&article=design_1-2.html&image=13172_image_7.jpg&return=index.html
391. Tour Spatiodynamique Cybernétique sculpture [online; cited 02.03.2015.]. <https://www.pinterest.com/pin/299137600223535420/>

392. USA, New York, Ground Zero, Daniel Libeskind. 2011 [online; cited 03.02.2015.].
[http://graphics8.nytimes.com/images/2008/03/27/nyregion/27groundzero.sp
an.jpg](http://graphics8.nytimes.com/images/2008/03/27/nyregion/27groundzero.sp
an.jpg)
393. Ulmaņlaiku kinoteātri Pārdaugavā — tagad sektas. Kinoteātris „Sarkanā ausma”
[tiešsaiste]. *Spoki* [skatīts 02.01.2015.].
<http://spoki.tvnet.lv/vesture/Ulmanlaiku-kinoteatri/380494>
394. Unité d'habitation, Marseille, France, 1945 [online]. *Fondation Le Corbusier*
[cited 29.03.2015.].
[http://www.fondationlecorbusier.fr/corbuweb/morpheus.aspx?sysId=13&IrisO
bjectId=5234&sysLanguage=en-
en&itemPos=58&itemCount=78&sysParentId=64&sysParentName=home](http://www.fondationlecorbusier.fr/corbuweb/morpheus.aspx?sysId=13&IrisO
bjectId=5234&sysLanguage=en-
en&itemPos=58&itemCount=78&sysParentId=64&sysParentName=home)
395. Unusual Architecture [online]. *Unusual-Architecture* [cited 30.03.2015.].
<http://unusual-architecture.com>
396. Vācija. Rebild RebildPorten CEBRA. 2013 [online; cited 03.04.2015.].
[https://s-media-cache-
ak0.pinimg.com/736x/0a/78/16/0a7816ad8f8adefb920c8bbb46a6ab35.jpg](https://s-media-cache-
ak0.pinimg.com/736x/0a/78/16/0a7816ad8f8adefb920c8bbb46a6ab35.jpg)
397. Vācija. Rebild RebildPorten CEBRA. 2013 [online; cited 03.04.2015.].
[https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/83/7a/f6/
837af61268587910380e72c74a6b004e.jpg](https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/83/7a/f6/
837af61268587910380e72c74a6b004e.jpg)
398. Valsts Ķemeru viesnīca pēc 1936. gada [tiešsaiste]. *Wikipedia* [skatīts
10.03.2015.].
[http://lv.wikipedia.org/wiki/%C4%B6emeru_viesn%C4%ABca#/media/File:Val
sts_%C4%B6emeru_viesn%C4%ABca_p%C4%93c_1936._gada.JPG](http://lv.wikipedia.org/wiki/%C4%B6emeru_viesn%C4%ABca#/media/File:Val
sts_%C4%B6emeru_viesn%C4%ABca_p%C4%93c_1936._gada.JPG)
399. Ventspils plenēra uzvarētājprojekts [tiešsaiste]. *a4d* [skatīts 18.02.2015.].
<http://www.a4d.lv/lv/projekti/651>
400. **Venturi, R.** A Second Controversial Book [online]. *Answers* [cited 15.07.2010.].
<http://www.answers.com/topic/robert-venturi>
401. Viesnīcas ēkas attīstības priekšlikums Audēju 12 [tiešsaiste]. *skz* [skatīts
18.04.2015.]. [http://p.szk.lv/projekti/viesnicas-ekas-buvniecibas-attistibas-
priekslikums#4](http://p.szk.lv/projekti/viesnicas-ekas-buvniecibas-attistibas-
priekslikums#4)
402. Viesnīca Vecrīgā [tiešsaiste]. *mark* [skatīts 18.04.2015.].
<http://mark.lv/lv/projekti/74>

403. Vyšehrad, Neklanova ulica 30. Josef Chochol [online]. *Flickr* [cited 25.08.2014.]. <https://www.flickr.com/photos/dteil/7654949688/>
404. Walter Gropius: Office at the Weimar Bauhaus [online]. *Pinrettest* [cited 20.03.2014]. <https://www.pinterest.com/pin/31497056766112645/>
405. West coast pavilion :Projects : Institutional. Beijing [online]. *Atelier Manfredini* [cited 13.07.2010.]. <http://www.ateliermanferdini.com/>
406. „Will Alsop : OCAD, an urban manifesto” at the canadian centre for architecture [online]. *Designboom architecture* [cited 13.07.2010.]. <http://www.designboom.com/weblog/cat/9/view/3161/will-alsop-ocad-an-urban-manifesto-at-the-canadian-centre-for-architecture.html>
407. **Willis, D.** Surface architecture. Reviews [online]. *The MIT Press* [cited 15.07.2010.]. <http://mitpress.mit.edu/catalog/item/default.asp?tid=8802&ttype=2>
408. Winning proposal — art nouveau meets green. *NRJA (No Rules Just Architecture)* [tiešsaiste 19.02.2015.]. <http://www.nrja.lv/index.php?id=187>
409. **Zebris, O.** Māksla kā nācījas tapšanas faktors [tiešsaiste]. *Latvijas nākotnes forums*, 2013. gada 1. oktobris [skatīts 18.12.2014.]. <http://www.nakotnesforums.lv/visi-raksti/attistibas-politika/item/28-maksla-ka-nacijas-tapsanas-faktors>
410. **Zibarte, I.** Arhitektu mēģinājumi kaut ko pateikt [tiešsaiste]. *Rīgas Laiks*, 2007 gada 25. septembris [skatīts 02.03.2014.]. <http://www.delfi.lv/news/comment/comment/ieva-zibarte-arhitektu-meginajumi-kaut-ko-pateikt.d?id=19032983>
411. Zira Island Carbon Neutral Master Plan : BIG Architects [online]. *ArchDaily* [cited 18.01.2011.]. [http://www.archdaily.com/12956/zira-island-carbon-neutral-master-plan-big-architects/642425881_zira-island-big-ramboll-aerial-view-of-the-seven-peaks-of-azerbaijan/;](http://www.archdaily.com/12956/zira-island-carbon-neutral-master-plan-big-architects/642425881_zira-island-big-ramboll-aerial-view-of-the-seven-peaks-of-azerbaijan/)
<http://profizgl.lu.lv/mod/book/view.php?id=12113&chapterid=2715>
412. Zira Island masterplan by BIG [online]. *Dezeen*, January 30, 2009 [cited 18.01.2011.]. <http://www.dezeen.com/2009/01/30/zira-island-masterplan-by-big/>
413. Zira Island Master Plan. Baku, Azerbaijan. BIG. [cited 18.01.2011]. <http://www.arcspace.com/architects/big/zira/zira.html>

414. Zviedrija. Malme. Turning Torso, S. Kalatrava. 2001–2005 [online; cited 03.04.2015.]. <http://www.arcspace.com/CropUp/-/media/20243/3torso.jpg>
415. Zviedrija. Malme. Turning Torso, S. Kalatrava. 2001–2005 [online; cited 03.04.2015.]. <http://www.arcspace.com/CropUp/-/media/20253/4torso.jpg>
416. Zviedrija, Malme. Turning Torso. S. Kalatrava. 2001–2005 [online; cited 10.10.2014.].
<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/5f/Turningtorso2011.jpg/640px-Turningtorso2011.jpg>
417. 10-best examples of blobitecture named [online]. *Architecture Now* [cited 03.03.2015.]. <http://architecturenow.co.nz/articles/10-best-examples-of-blobitecture-named/#img=1>
418. 40-bond – gate 2. [online] *CoolBoom : Architecture and Interior Design blog* [cited 13.07.2010.]. <http://coolboom.net/en/wp-content/uploads/2008/03/40-bond-gate2.jpg>
419. В Париже открылся музей Louis Vuitton [online]. *Lenta.ru* [cited 10.10.2014.]. <http://lenta.ru/photo/2014/10/25/fondation/#0>
420. Ленинский план монументальной пропаганды [онлайн]. *Artvek* [просмотрено 02.03.2015.]. www.artvek.ru/iskusstvo/beseda02.html
421. Что же построят на Кипсале? [tiešsaiste]. *Delfi*, 29 ноября, 2001 [skatīts 23.02.2015.]. <http://www.delfi.lv/biznes/bnews/chto-zhe-postroyat-na-kipsale.d?id=2248230>